26ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7179 — 20 ՕԳՈՍՏՈՍ 1909 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 2 Septembre 1909 — 26me année — N. 7179

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառաց համար տարեկան	100	»
» » վեցամսեայ	60	»
Դուրս երկրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

10 ՓԱՐԱ

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ԹՈՀԱՑ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ՄԸ

Մէկ քանի օր առաջ, Աղեքսանդրիայէն Պոլիս այցելող արժանահաւատ անձի մը հետ տեսակցութեանս միջոցին, բնականաբար տեղեկութիւններ ուզեցի հոն ապաստանող կիլիկեցի գաղթականներուն մասին։ Անոնցմէ ամենաշատ եղան այդ տեղեկութիւնները։ Ի՛նչ գայթակղութիւններ որ պարզուեցան, 96ի կոտորածէն ետքը, արտասահմանի զանազան կողմերը ապաստանող գաղթականներուն մէջ, նոյնը կը կրկնուի հիմակ Աղեքսանդրիա, կիլիկեան գաղթականութեան մէջ։ Անշուշտ ես ինքզինքիս թոյլ չեմ ի տար առայժմ այդ ցաւալի իրողութեանց մանրամասնութիւններուն մէջ մտնելու. մեզ չրջապատող բոլոր անմխիթարական պայմաններուն վրայ ատոնց յաւելումը չա՛տ է, չափազանց չատ։ Միայն, յիշեալ անձին հաղորդած տեղեկութիւններուն մէջ մասնաւորապէս մէկը ուշադրութիւնս գրաւեց, և ասիկա է միայն որ մասնաւոր պիտի ընեմ։

—Ամէն անգամ որ, ըսաւ խօսակիցս, կիլիկեցի գաղթականներուն տրուած սնունդին մէջ փոքրիկ փոփոխութիւն մը մրցուի, օրինակի համար կերակուրին քանակը քիչնայ կամ հացին տեսակը աւրուի, գաղթականները կ'սպառնան ոչ միայն ծեծել նպաստաբաշխին անդամները, այլ և կրօնափոխ ըլլալ։ Այո, կրօնափոխ ըլլալը բերներնուն ծամոց ըրած են, և ամէն անգամ որ իրենց քմահաճոյքին հակառակող բան մը նշմարեն, այդ սպառնալիքը կը նետեն ազգային իշխանութեան երեսին։

Ու երեւակայել որ Աղեքսանդրիոյ Բաղաքական Ժողովը երեք չորս ամիսէ ի վեր անկարելին կարելի ըրած է՝ տեղւոյն եկեղեցիին բակը ապաստանող կիլիկեցի փախստականները պատսպարելու, կերակրելու և հագուցնելու համար։ Առանց ի նկատի առնելու ազգ. մնտուկին քանի մը հազար ոսկիի բացը, օրական եօթը ութը ոսկի կը ծախսէ այդ գաղթականներուն վրայ, առանց դուրսէն օգնութիւն մը ընդունելու, տեղւոյն Բ. Միութիւնը իր մեծագումար օգնութիւնը (կարծեմ իբր 3000 ոսկի) ուղղակի աղէտին վայրը ղրկած ըլլալով։ Այս պայմաններուն մէջ տրուած նպաստի մը առթիւ, երբ օր մը օրանց փոքր թերութիւն մը գործուի ակամայ, գաղթականները՝ զայրացած՝ կը պոռան ղերենք կերակրողներուն երեսին.

—Կրօնափոխ կ'ըլլանք հա՛։

Աղեքսանդրիոյ մէջ այսպէս։ Անդին, Լարնաքա (Կիպրոս) ապաստանող գաղթականները, ինչպէս կը հասկցուէր երէկուան Արեւելքին մէջ հրատարակուած լուրէ մը, կիլիկիոյ մէջ կացութեան վատթարանալուն պատճառովը յետին յուսահատութեան մատնուած, կ'ըսեն.

— Ռուսադաւանութիւնը պէտք է որ ընդունինք։

Եւ հանրագրութիւն մը կը պատրաստեն Զարէն խնդրելու համար որ ընդունի իրենց ռուսադաւանութիւնը։

Ասոնք ալ կրօնափոխ ըլլալ կ'ուզեն՝ իբր թէ փրկուելու համար։ Կիլիկիոյ մէջ ալ տեղ տեղ այս տրամադրութիւնը կայ և հետզհետէ կը չեշտուի։

Իսկ ես չեմ կրնար երեւակայել աւելի այլանդակ, աւելի անհեթեթ, աւելի ծիծաղաշարժ և անամէջ բան մը քան կրօնափոխութեան այս սպառնալիքը, ի՛նչ պարագայի մէջ, ի՛նչ պատրուակի տակ ալ նետուի ան ազգին երեսին։

96ին, արտասահմանի թերթերուն մէջ դատապարտուելով դատապարտուեցան հայ գաղթականներուն ապերասան չահատակութիւններն ու տոհմին պատիւն արատաւորող արարքները։ Անոնք ալ կոտորածներէ ու հալածանքներէ ճողոպրած էին, ինչպէս Աղեքսանդրիոյ սա կիլիկեցի գաղթականները, որոնց վիճակը որքան ալ արժանի ըլլայ արգահատանքի, գութի և պաշտպանութեան, անկարելի է սակայն զայրոյթով չդիտել իրենց այդ սպառնալիքը, զոր պատեհ և անպատեհ առիթներու կը նետեն ազգին երեսին, իբր թէ ահագին ու անդարմանելի կորստեան մը վախը ներշնչելու համար։

—Պնակ մը էլեկ կերակուր տուէք մեզի, ապա թէ ոչ կրօնափոխ կ'ըլլանք, ըսող Հայերէն գալիք խերը թող պակա՛ս ըլլայ։

Իսկ անշուշտ բոլորովին տարբեր է Կիպրոսի գաղթականներուն դաւանափոխական սպառնալիքին շարժառիթը։ Անոնք՝ Կիլիկիոյ մէջ օսմ. արդարութեան գործադրութեան տարօրինակ եղանակէն է որ ձանձրացած և յուսաբեկ՝ ռուս դաւանանքին պաշտպանութեանը ներքեւ կ'ուզեն պարտկել իրենց ապագայ չահերը, իրենց կեանքը, գոյքն ու պատիւը։

Դաւանափոխութեան այս երկու սպառնալիքներուն հանգամանքները որքան ալ ձեւին մէջ իրարմէ տարբեր, հիմնապէս միեւնոյն նպատակին կը յանգին. վտանգուած չահերու ապահովութիւնը փնտռել օտար կրօնքի մը ներսի հովանաւորութեանը տակ։ Թէ որքան հնարաւոր է այդպիսի քայլ մը և թէ որքան իրականալի են այդ մասին տածուած յոյսերը, երկու բառով կարելի է բացատրել։

Այսպէս ուրեմն, կիլիկեցի Հայեր, մղուած յուսահատութենէ, ռուս դաւանանքին պաշտպանութենէն կ'ակնկալեն ա՛յն ինչ որ մեր երկրին կառավարութիւնը չի տար իրենց.— արդարութիւն, իրաւունքի պահպանութիւն և կեանքի ապահովութիւն։ Բայց չատ բնական է հարցնել այս համոզումը մնուցանող Հայերուն թէ ո՞ւրկէ և երբէ՞ն ի վեր ապահովութիւն տուեցաւ իրենց թէ՝ ռուսական դաւանանքը ընդունուելու պարագային պաշտօնական Ռուսիա յանձնառու կ'ըլլայ կոր իր կրօնական փարախին ինքնակամ ապաստանող օտարերկրաբնակ և մանաւանդ օտարանպատակ հօտի մը քաղաքական չահերը պաշտպանելու օտար կառավարութեան մը դէմ, որուն հետ խաղաղ ապրելու հարկաւորութեան մէջ կը գտնուի՝ ի սէր տիեզերական անդորրութեան։ Կը կարծուի՞ որ եթէ ամբողջ հայութիւնը ընդգրկէ ռուսադաւանութիւնը, յառաջիկայ հնարաւոր դժբախտութեան մը պահուն Զարին զինուորները հասնին մեր կեանքն ու չահերը պաշտպանելու՝ իրենց երկրին սահմաններէն դուրս, օտար կառավարութեան մը սահմաններուն մէջ։ Ասանկ հրաշքի մը հաւատացող յիմար մը գոյութիւն ունի՞ արդեօք։ Թո՛ղ ռուսադաւանութեան պարագան, բայց նոյն իսկ ռուս հպատակութեան մը պարագային, ո՞վ ըսաւ թէ Զարը տրամադիր է անմիջապէս իր հզօր պաշտպանութեամբը պատուելու մեզ։ Եթէ անողոք դիւանագիտութիւնը ուզէ որ՝ այս ինչ կամ այն ինչ երկրին մէջ ռուս հպատակներ ջարդուելու, կողոպտուելու, բռնաբարուելու պարագային՝ Ռուսիոյ Զարը ձայն ծպտուն չհանէ, կը պատահի այն ինչ որ պատահեցաւ Կիլիկիոյ մէջ երբ քանի հազար Հայեր ջարդուեցան. ռուս կառավարութիւնը կը մնայ անդարձելիր և անշարժ. իսկ միւս կողմէ ա՛լ կրնաք երեւակայել հեռատեսութիւնը որ կայ դաւանակցութեան մը և հպատակութեան մը պարագաներուն մէջ։ 97ին, ռուս կառավարութիւնը թոյլ տուաւ որ օսմ. բանակները չարաչար ճղմեն խորտակեն յունական բանակները, և մինչեւ Ցունաստանի սիրոը թափանցեն, հակառակ անոր որ հեղինութիւնը մոսկովութեան դաւանակիցն է։

Երկարամեայ չլմորեցուցիչ հարուածներէ յետոյ, յայտնապէս տակաւին խելուրնիս գլուխնիս չէ եկած, և տակաւին այն ասոիճանի յիմար ենք որ օտար պաշտպանութիւններու վրայ յոյս կը դնենք՝ կրօնափոխութեան, այլադաւանութեան կասկածելի և խախուտ կռուանններու տալով կռնակնիս։ Շուարեցնող բան է ասիկա։ Մենք, դիւանագիտութեան զոհերս, դեռ կը շարունակենք անհնարին և տեսլական յոյսեր դնել անոր վրայ։ Դիւանագիտութիւնը քմայքոտ ազիտ մըն է, որ ամենուն չի պարգեւեր իր հրապոյրներուն հեչտութիւնը։ Դիւանագիտը դժուարահաճ է։ Իր ամէնէն դիւրամատոյց կարկառումին յուսացած բոպէիդ, անիկա քեզի մղոններով հեռի է։ Այսպէս, այդ դիւանագիտութիւնը անտարբեր հանդիսատեսը եղաւ կիլիկեան սպանդանոցին. բայց անցեալ օր երբոր Մարոքի Սուլթանը՝ իր գահին մրցակից Ռոկին բռնեց և օրինաւոր վրիժառութեան մը նոպային մէջ անոր կուսակիցներէն քանի քանիսը հինգին ոտքերը ձեռքերը կտրել տուաւ, իրար անցաւ դիւանագիտական աշխարհը. «բարբարոսութի՛ւն, վայրենութի՛ւն, հրէշութի՛ւն» պոռացին. Մարոքի հիւպատոսները իսկոյն Սուլթանին երթալով դադրեցնել տուին վրէժի գործ մը, որ վերջապէս առնին գործ մըն էր և որուն ուրիշները խանսուելու իրաւունք չունէին։ Եւ ո՞վ էին այդ վրիժառութեան զոհերը. մահմետականներ, որոնք ո և է դաւանական կապ չունէին եւրոպական ազգերուն հետ. մինչդեռ Կիլիկիոյ մէջ ջարդուող տարրը ճիշդ այն կրօնքէն էր, որուն կը պատկանէին այդ ազգերը։ Բայց դիւանագիտութիւնը աղիճ մըն է, որ խօսք չի հասկնար. ուզածին կը կարառէ իր հրապոյրը, ուզածին կը մերժէ։ Մեզի մերժած է միշտ, և շարունակ պիտի մերժէ, ցորչափ իր չահերը մեզի չմօտեցնեն իր համակրութիւնը։

Մինչեւ այդ օրը, դուն ուզածիդ չափ կրօնափոխ եղիր, բողոքական, կաթոլիկ, ռուսադաւան կամ կռապաշտ եղիր, օգուտ չ'ըներ։ Մեր չահերուն լաւագոյն պաշտպանութիւնը, հեռեւապէս, կը կայանայ ո՛չ թէ կրօնափոխութեան մը ունայն ձեւականութեանը մէջ, այլ ազգային առողջ, ուղիղ, անկեղծ ու կորովի քաղաքականութեան մը որդեգրումին և անոր հաւատարիմ ու կէտ առ կէտ գործադրումին մէջ։

Եր. Սրմաքէշեանեան

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔ

Դեպի Քղի.—Քղիի տնտեսական, կրթական եւ բարոյական վիճակները.— Գիւղերը. — Ամերիկայեն վերադարձող հայ երիտասարդներ.— Առաջնորդական խնդիր. — Վերադարձ։

ԿԱՐԻՆ, 9 Օգոստ.

Ցունիս քսանի առաւօտուն քանի մը ընկերներով մեր ձիերը կը մտրակենք դէպի Քղի։ Քաղաքը կը կտրենք կ'անցնինք, և արդէն պարիսպներուն առջեւ ենք, երբ արշալոյսի առաջին նշոյլները կ'ոսկեզօծեն Կարինի բարձր աշտարակները, Հայոց զանգակատուն ու միջնաբերդին ժամացոյցը։ Երեք ժամ դաշտին դէպի արեւմտեան մասը յառաջանալով, կը հասնինք Գարա-Ղայա լերան արեւելեան ստորոտը, ուրկէ կը հոսի գետակ մը, տարածուելով ու թափելով դարաւոր Եփրատին մէջ։

Լերան վերելքը չա՛տ տաժանելի կը դառնայ։ Ձիերը հազիւ թէ իրենց քայլերը կրնան փոխել։ Հալած ու պաղած կուպրի նման քարերու և ժայռերու բեկորներ կը դժուարացնեն ճամբադ ու կը յոգնեցնեն։

Երկու ժամ կը տեւէ ամբողջ վերելքը. և մենք արդէն կը գտնուինք կատարին վրայ։ Մէկ կողմը կը տարածուի Կարինի ընդարձակ դաշտը, իր Եփրատով, գիւղերովն ու դաշտերով, և միւս կողմն ալ Տաշ-աղբլ Թրքաբնակ գիւղի մարդագետինները։ Վեց օր ամբողջ՝ ճամբու տաժանքստ տեւողութենէ մը վերջ՝ կը մտնենք Քղիի ձորը։ Քաղաքը հաստատուած է ձորին երկու կողմը։ Քարականձորը ծնունդ կուտայ առատ ջուրի մը, որ պատելով ժայռերուն կուրծքը՝ կը վժայդէպի վար։ Քարականձորը ժամադրավայրն է Քղիի երկաեռ հասարակութեան։ Թուրքերուն թաղը հայ թաղերէն զատուած ըլլալուն համար, մանաւանդ իգական սեռը աղատ ելեւմուտ ունի, ու կաչկանդուած չէ տան մը չորս պատերուն մէջ։

Երեկոները և մանաւանդ կիրակի օրերը ամբողջ քաղաքը դուրս թափած է, Քարականձորի հովայ ընկուզենիներուն խիտ ստուերներուն տակ հաճելի ժամանցներ ունենալու համար։

Հակառակ ձմրան սպառնացող ու վտանգաւոր ձեան հիւմներուն, որոնք չատ վնասներ տուած են ու տուներ քանդած, Քղեցին սիրած է այդ ձորին դիրքը, ու կարթուած զուլալ ջուրերուն խոխոչներէն։

Քաղաքին առջեւ կը տարածուի մեծ չակ մեծութեամբ դաշտագետին մը՝ իր տասնեակ մը հայ գիւղերով։ Թէ՛ քաղաքին և թէ գիւղերուն տնտեսական վիճակը, սա վերջին քանի մը տարիներուն մէջ, չատ անձուկ եղած է ու մտահոգութիւն պատճառող։

Քղեցին տագնապի մատնողը ամէն բան նէն առաջ հացն է։ Վաթսուն կամ ութսուն ղրշ. արժող ցորենը երբ սկսած է 220ի ուտել, չփոթութեան մատնուած է ու իր տնտեսականն ալ խախտուած, և ասիկա մանաւանդ անոց համար, որոնք աշխատաւոր ըլլալով մէկտեղ, հազիւ թէ օրական հացի մը փարան կրնան տնտեսել։

Տնտեսական տագնապը վերջերս ծանր համեմատութիւններու պիտի հասնէր, եթէ Տիարպէքիրէն բեռներով ցորեն չմտնուէր Քղի հրապարակը, եթէ չուտով չհասնէր կարերու ցանկալի եղանակը։

Եկաւ հունձքերու և կարերու եղանակը, իրեն հետ բերելով նաեւ աշարի և միլիթեզիմի խրտուիլակը։ Ժողովուրդը նախապէս խնդրագրով մը դիմեց տեղւոյն գայմագամին. խնդրանքը կրկնեց բերանացի նաև։ Երիտասարդներ ալ հեռագրեցին Կարին, կուսակալ փաշային, և բոլոր այս օրինական ձեւերը անպատասխանի մնացին։ Ժողովուրդը կը պահանջէր քանի մը գիւղերու այնիէթով աշարի արքուիլը։ Այսինքն միլիթէզիմներ աշարին փոխարէն դրամի տեղ ցորեն պէտք էր տային կառավարութեան, որպէս զի վերջինն ալ ածան գնով ծախու հանէր։ Եւ այս օրինաւոր ու մարդկային պահանջը մնաց «ձայն բարբառոյ յանապատի»։

Եւ ժողովուրդը իր ձայնը բարձրացուց ցոյցով մը։ Առտու մը կ'արթննայինք ու կը լսէինք որ շուկային խանութները վերէն վար փակուած են։

Շուտով կը կազմուի յանձնախումբ մը այդ շարժումին առջեւն առնելու համար. խոստում կ'ըլլայ աղաներու կողմէ միջոցներու վրայ մտածել։ Երիտասարդներ կրսպառնան միլիթէզիմներուն՝ հեռու մնալ կառավարական չրջանակներէ։ Եւ երկու ժամ չուկան փակ մնալէ յետոյ կը բացուի վերստին։

Կ'անցնի քանի մը օր, և սա միջոցը կը գտնուի։ Հարեւաններէն հաւաքել դրամ և հիմնել ցորենի սպառողական խանութ մը։ Կարգադիր խումբը այժմէն կ'ապահովէ մէկ ոսկիի հաց կերցնել, ճիշդ կէս գնով։ Մինչ այս մինչ այն՝ վրայ կը հասնի սաստիկ անձրեւ մը ու կը վնասէ քանի մը գիւղերու ցորեններուն. ա՛ռ քեզի ուրիշ մտահոգութեան աղբիւր մը։ Մէկ խօսքով՝ տնտեսական անհանգնձելի վիճակ մը կը տիրէ Քղիի չրջակայքը։

Տնտեսականին հետ կրթականը ե՞րբ գոհացուցիչ եղեր է։ Քղիի վարժարանները այս տարի փոթորիկի մատնուած են պարոն Գոլէճականի մը տկարութիւններուն ու անհեռատեսութեան պատճառաւ։ Պարոնը ծեծ կերած է դժբախտաբար տըղաքներէն ու ինչ ինչ պատճառներով, տարւոյն կէսին պաշտօնանկուած, ու դրպրոցն ալ լաբիւրինդոսի մը մատնուած։

Վանաներ տուած են ու տուներ քանդած, Քղեցին սիրած է այդ ձորին դիրքը, ու կարթուած զուլալ ջուրերուն խոխոչներէն։

Քաղաքին առջեւ կը տարածուի մեծ չակ մեծութեամբ դաշտագետին մը՝ իր տասնեակ մը հայ գիւղերով։ Թէ՛ քաղաքին և թէ գիւղերուն տնտեսական վիճակը, սա վերջին քանի մը տարիներուն մէջ, չատ անձուկ եղած է ու մտահոգութիւն պատճառող։

Քղեցին տագնապի մատնողը ամէն բան նէն առաջ հացն է։ Վաթսուն կամ ութսուն ղրշ. արժող ցորենը երբ սկսած է 220ի ուտել, չփոթութեան մատնուած է ու իր տնտեսականն ալ խախտուած, և ասիկա մանաւանդ անոց համար, որոնք աշխատաւոր ըլլալով մէկտեղ, հազիւ թէ օրական հացի մը փարան կրնան տնտեսել։

Տնտեսական տագնապը վերջերս ծանր համեմատութիւններու պիտի հասնէր, եթէ Տիարպէքիրէն բեռներով ցորեն չմտնուէր Քղի հրապարակը, եթէ չուտով չհասնէր կարերու ցանկալի եղանակը։

Եկաւ հունձքերու և կարերու եղանակը, իրեն հետ բերելով նաեւ աշարի և միլիթեզիմի խրտուիլակը։ Ժողովուրդը նախապէս խնդրագրով մը դիմեց տեղւոյն գայմագամին. խնդրանքը կրկնեց բերանացի նաև։ Երիտասարդներ ալ հեռագրեցին Կարին, կուսակալ փաշային, և բոլոր այս օրինական ձեւերը անպատասխանի մնացին։ Ժողովուրդը կը պահանջէր քանի մը գիւղերու այնիէթով աշարի արքուիլը։ Այսինքն միլիթէզիմներ աշարին փոխարէն դրամի տեղ ցորեն պէտք էր տային կառավարութեան, որպէս զի վերջինն ալ ածան գնով ծախու հանէր։ Եւ այս օրինաւոր ու մարդկային պահանջը մնաց «ձայն բարբառոյ յանապատի»։

Եւ ժողովուրդը իր ձայնը բարձրացուց ցոյցով մը։ Առտու մը կ'արթննայինք ու կը լսէինք որ շուկային խանութները վերէն վար փակուած են։

Շուտով կը կազմուի յանձնախումբ մը այդ շարժումին առջեւն առնելու համար. խոստում կ'ըլլայ աղաներու կողմէ միջոցներու վրայ մտածել։ Երիտասարդներ կրսպառնան միլիթէզիմներուն՝ հեռու մնալ կառավարական չրջանակներէ։ Եւ երկու ժամ չուկան փակ մնալէ յետոյ կը բացուի վերստին։

Կ'անցնի քանի մը օր, և սա միջոցը կը գտնուի։ Հարեւաններէն հաւաքել դրամ և հիմնել ցորենի սպառողական խանութ մը։ Կարգադիր խումբը այժմէն կ'ապահովէ մէկ ոսկիի հաց կերցնել, ճիշդ կէս գնով։ Մինչ այս մինչ այն՝ վրայ կը հասնի սաստիկ անձրեւ մը ու կը վնասէ քանի մը գիւղերու ցորեններուն. ա՛ռ քեզի ուրիշ մտահոգութեան աղբիւր մը։ Մէկ խօսքով՝ տնտեսական անհանգնձելի վիճակ մը կը տիրէ Քղիի չրջակայքը։

Տնտեսականին հետ կրթականը ե՞րբ գոհացուցիչ եղեր է։ Քղիի վարժարանները այս տարի փոթորիկի մատնուած են պարոն Գոլէճականի մը տկարութիւններուն ու անհեռատեսութեան պատճառաւ։ Պարոնը ծեծ կերած է դժբախտաբար տըղաքներէն ու ինչ ինչ պատճառներով, տարւոյն կէսին պաշտօնանկուած, ու դրպրոցն ալ լաբիւրինդոսի մը մատնուած։

Գիւղերը. — Ամերիկայեն վերադարձող հայ երիտասարդներ.— Առաջնորդական խնդիր. — Վերադարձ։

Կարինի գաւառին գիւղերուն մասին ինչ որ ասեցինք, նոյնը կրնանք ու չարիքը պաշտպանելու՝ իրենց երկրին սահմաններէն դուրս, օտար կառավարութեան մը սահմաններուն մէջ։ Ասանկ հրաշքի մը հաւատացող յիմար մը գոյութիւն ունի՞ արդեօք։ Թո՛ղ ռուսադաւանութեան պարագան, բայց նոյն իսկ ռուս հպատակութեան մը պարագային, ո՞վ ըսաւ թէ Զարը տրամադիր է անմիջապէս իր հզօր պաշտպանութեամբը պատուելու մեզ։ Եթէ անողոք դիւանագիտութիւնը ուզէ որ՝ այս ինչ կամ այն ինչ երկրին մէջ ռուս հպատակներ ջարդուելու, կողոպտուելու, բռնաբարուելու պարագային՝ Ռուսիոյ Զարը ձայն ծպտուն չհանէ, կը պատահի այն ինչ որ պատահեցաւ Կիլիկիոյ մէջ երբ քանի հազար Հայեր ջարդուեցան. ռուս կառավարութիւնը կը մնայ անդարձելիր և անշարժ. իսկ միւս կողմէ ա՛լ կրնաք երեւակայել հեռատեսութիւնը որ կայ դաւանակցութեան մը և հպատակութեան մը պարագաներուն մէջ։ 97ին, ռուս կառավարութիւնը թոյլ տուաւ որ օսմ. բանակները չարաչար ճղմեն խորտակեն յունական բանակները, և մինչեւ Ցունաստանի սիրոը թափանցեն, հակառակ անոր որ հեղինութիւնը մոսկովութեան դաւանակիցն է։

Երկարամեայ չլմորեցուցիչ հարուածներէ յետոյ, յայտնապէս տակաւին խելուրնիս գլուխնիս չէ եկած, և տակաւին այն ասոիճանի յիմար ենք որ օտար պաշտպանութիւններու վրայ յոյս կը դնենք՝ կրօնափոխութեան, այլադաւանութեան կասկածելի և խախուտ կռուաններու տալով կռնակնիս։ Շուարեցնող բան է ասիկա։ Մենք, դիւանագիտութեան զոհերս, դեռ կը շարունակենք անհնարին և տեսլական յոյսեր դնել անոր վրայ։ Դիւանագիտութիւնը քմայքոտ ազիտ մըն է, որ ամենուն չի պարգեւեր իր հրապոյրներուն հեչտութիւնը։ Դիւանագիտը դժուարահաճ է։ Իր ամէնէն դիւրամատոյց կարկառումին յուսացած բոպէիդ, անիկա քեզի մղոններով հեռի է։ Այսպէս, այդ դիւանագիտութիւնը անտարբեր հանդիսատեսը եղաւ կիլիկեան սպանդանոցին. բայց անցեալ օր երբոր Մարոքի Սուլթանը՝ իր գահին մրցակից Ռոկին բռնեց և օրինաւոր վրիժառութեան մը նոպային մէջ անոր կուսակիցներէն քանի քանիսը հինգին ոտքերը ձեռքերը կտրել տուաւ, իրար անցաւ դիւանագիտական աշխարհը. «բարբարոսութի՛ւն, վայրենութի՛ւն, հրէշութի՛ւն» պոռացին. Մարոքի հիւպատոսները իսկոյն Սուլթանին երթալով դադրեցնել տուին վրէժի գործ մը, որ վերջապէս առնին գործ մըն էր և որուն ուրիշները խանսուելու իրաւունք չունէին։ Եւ ո՞վ էին այդ վրիժառութեան զոհերը. մահմետականներ, որոնք ո և է դաւանական կապ չունէին եւրոպական ազգերուն հետ. մինչդեռ Կիլիկիոյ մէջ ջարդուող տարրը ճիշդ այն կրօնքէն էր, որուն կը պատկանէին այդ ազգերը։ Բայց դիւանագիտութիւնը աղիճ մըն է, որ խօսք չի հասկնար. ուզածին կը կարառէ իր հրապոյրը, ուզածին կը մերժէ։ Մեզի մերժած է միշտ, և շարունակ պիտի

Ամբողջ գիւղերը՝ Կորուսեալ Կղզիին վրայ փոթորիկը որոտաց։ Բայց սաստիկ-բեայ սենեկաներու բնակիչները անխռով քնացան, որովհետեւ ծովուն գառումները և ալիքներուն աղմուկը չէին լսուեր անձաւներու խորութեանց մէջ։

Առտուն, մշուշի վարագոյրին ետեւէն արեգակը դուրս գալուն պէս, հովը դադրեցաւ, ալիքները սկսան իջնել, և Պարսից ծոցը, թանձր ամպերով ծածկուած մարմնոյն երկնքի մը ներքեւ, ծանր և հարթ երեւոյթ մը ստացաւ, հազիւ քիչ մը ծփանուած։

Ժամը եօթն էր երբ Ֆիլպէր սենեակէն դուրս ելաւ։ Օքսիւսի սենեակին պէս իրն ալ կը գտնուէր այն կալերիին վրայ, ուրկէ, գլխաւոր սանդուխ մը դէպի աշխատանոց կ'առաջնորդէր։ Ֆիլպէր հազիւ տասը քայլ առած, Օքսիւս միացաւ անոր։

—Բարի՛ լոյս, Ֆիլպէր, ըսաւ գիւտունը։ Հիքթանէրը տեսնելու կ'երթանք։

—Այո՛, Օքսիւս, և անոր հետ խօսելու կ'երթանք։ Կ'ուզեմ իր բերնէն լսել արշաւանքին պատմութիւնը։

—Սէվէրա՞ք։

—Ցետոյ պիտի կանչեմ։

—Եթէ մեր արքանեակը ըլլայ չուզէ, ինչ կերպով պիտի սպաննենք զինքը, հարցուց Օքսիւս։

—Սկիպիոն յանձն պիտի առնէ այդ գործը, պատասխանեց կրօնաւորը այնպիսի չեշտով մը որ սարսուռ պիտի պատճառէր Սէվէրաքի, եթէ երբեք այս վերջինը լսէր Ֆիլպէրի խօսքերը։

—Թո՛ղ այնպէս ըլլայ, ըսաւ Օքսիւս անտարբերութեամբ։

Անագապղինձէ դրան առջեւ հասած էին անոնք։ Ֆիլպէր ծռեցաւ. իր ձեռքին ճնշման տակ, քարի փոքր զանգուած մը տեղափոխուեցաւ ոտքերուն ներքեւ, երեւան բերելով փղոսկրէ առարկայ մը, որ ելեկտրական հաղորդիչ մը ունէր։ Ֆիլպէր դէպի ձախակողմ դարձուց գորտին և անշարժ պահեց զայն, մինչ Օքսիւս ժամացոյցը ձեռքին մէջ՝ բարձրաձայն կը համրէր երկվայրկեանները. մէկ... երկու... երեք... չորս... հինգ։

Ցանկարծ Ֆիլպէր իր տեղը առաջին դիրքին վրայ բերաւ գորտին ու ոտքի ելաւ։ Միեւնոյն ատեն քարէ զանգուածը վար կ'իյնար և մղլակի մը աղմուկը կը լսուէր դրան ետին...։ Ցետոյ Օքսիւս մատը կոխեց պատին վրայ ցցուած պողպատէ կոճակի մը վրայ։ Եւ ահա անագապղինձէ դուռը սկսաւ բացուիլ յամրաբար։

Վայրկեան մը յետոյ՝ աշխատանոցին ելեկտրական լոյսերը ամբողջովին վառուած ըլլալով՝ Օքսիւս ցուցամատը կը դնէր ադդանչան-սեղանին վրայ։ Գրեթէ անմիջապէս կիսամերկ սեւամորթը երեւան եկաւ դրան մէջ, որ բաց մնացած էր։ Այդ մարդը ներս մտնելուն պէս, դուռը գոցուեցաւ։

—Սկիպիոն, հագուեցո՛ւր մեզ, հրամայեց Ֆիլպէր։

—Ջուրին մէջ խորասուզուելո՞ւ թէ տեսնելու համար։

—Ջուրին մէջ խորասուզուելու համար։

Առջի օրուան պէս, Սկիպիոն դրան մը բացաւ ու մէջէն դուրս հանեց սուզակի երկու քօսթիւմ։ Բայց այս անգամ սաղաւարտները թանձր պղինձէ էին, բիւրեղէ չենուած չորս կողմակերով. ոչ մէկ ծակ թոյլ կուտար ջուրը ներս թափանցելու։ Սաղաւարտները՝ թեւփազարդ թոյլ մալեոյին օձիքին միացած էին ոչ թէ պարզ կեռերով այլ ամուր պտուտակներով։ Մալեոյին կոշիկները կապարէ խոշոր ներբաններ ունէին։

—Օդաւորումի գործիները լեցուա՞ծ են, հարցուց Օքսիւս, երբ ինք ու Ֆիլպէր հագան մալեոները։

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

ԺԱՆ ՏԸ ԼԱ ՇԻՐ

ՋՈՒՐԻՆ ՄԷՋ ԱՊՐՈՂ ՄԱՐԴԸ

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐԱԿԱՆ ԵՒ ՍԻՐԱՅԻՆ ՎԷՊ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ ԿՂԶԻԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Բ.

Անճանօթը եւ Մօիզէր

Օքսիւս ամէնէն վերջը դուրս ելաւ աշխատանոցէն, երբ ելեկտրական լոյսերը մարած էին արդէն։ Անագապղինձէ դուռը գոցուեցաւ նորէն։ Օքսիւս, անցած ատեն, փղոսկրէ առարկայ մը ծռեց, որ կալերիի միջնորմին վրայ կը փայլէր և մարդու բարձրութիւն ունէր...։ Սուր կրճատում մը լսուեցաւ անագապղինձէ դրան ետեւ, որ գաղտնի մեքենականութեամբ մը միայն կրնար բացուիլ։

Օքսիւս ու Ֆիլպէր միայն գիտէին այդ գաղտնիքը, թէեւ եօթանասունրութը հոգի — եօթանասունը երկուքը այր և վեցը կին — գտնուէին այն խորհրդաւոր փեթակին մէջ, որ Կորուսեալ Կղզի կը կոչուէր։ Ընդծովեայ քարանձաւին մութերը գտնուող զանազան խցիկներու մէջ կը հանգչէր, կը զբօսնար, կ'աշխատէր, կուտէր և կը քնանար հրաշալի Հիքթանէր։

Գ.

Հիքթանէր եւ Մօիզէր

Սմբողջ գիշերը՝ Կորուսեալ Կղզիին վրայ փոթորիկը որոտաց։ Բայց սաստիկբեայ սենեակներու բնակիչները անխռով քնացան, որովհետեւ ծովուն գառումները և ալիքներուն աղմուկը չէին լսուեր անձաւներու խորութեանց մէջ։

Առտուն, մշուշի վարագոյրին ետեւէն արեգակը դուրս գալուն պէս, հովը դադրեցաւ, ալիքները սկսան իջնել, և Պարսից ծոցը, թանձր ամպերով ծածկուած

—Թո՛ղ այնպէս ըլլայ, ըսաւ Օքսիւս անտարբերութեամբ։

Անագապղինձէ դրան առջեւ հասած էին անոնք։ Ֆիլպէր ծռեցաւ. իր ձեռքին ճնշման տակ, քարի փոքր զանգուածմը տեղափոխուեցաւ ոտքերուն ներքեւ, երեւան բերելով փղոսկրէ առարկայ մը, որ ելեկտրական հաղորդիչ մը ունէր։ Ֆիլպէր դէպի ձախակողմ դարձուց գորտին և անշարժ պահեց զայն, մինչ Օքսիւս ժամացոյցը ձեռքին մէջ՝ բարձրաձայն կը համրէր երկվայրկեանները. մէկ... երկու... երեք... չորս... հինգ։

Ցանկարծ Ֆիլպէր իր տեղը առաջին դիրքին վրայ բերաւ գորտին ու ոտքի ելաւ։ Միեւնոյն ատեն քարէ զանգուածը վար կ'իյնար և մղլակի մը աղմուկը կը լսուէր դրան ետին...։ Ցետոյ Օքսիւս մատը կոխեց պատին վրայ ցցուած պողպատէ կոճակի մը վրայ։ Եւ ահա անագապղինձէ դուռը սկսաւ բացուիլ յամրաբար։

Վայրկեան մը յետոյ՝ աշխատանոցին ելեկտրական լոյսերը ամբողջովին վառուած ըլլալով՝ Օքսիւս ցուցամատը կը

Տարւոյն վերջը փրթաւ ամսականներու և ուսուցիչներու հետ պայմանաւորուելու փոխարէն. հիներն իրենց ամսականները կը պահանջեն, նորերը կը վարանին պայմանագիր ստորագրել կրթական պիւտճէի անապահովութեան պատճառաւ. միւս կողմէն ալ ազա դասակարգը, ու հարուստ ճանչցուածը, կը մերժէ իր պզտիկին տարեթոշակը վճարել, մնացեալ պատճառաբանութիւններով։

Նորընտիր Հոգաբարձութիւնը, որ երիտասարդ ուժերէ կը բաղկանայ, ոգի ի բռին կ'աշխատի հաւասարակշռութեան մէջ դնել վարժարանի պիւտճէն և սկսած է պայմանաւորուիլ ուսուցիչներու հետ։ Բայց ցաւալի է որ կրթական գործը կարելի պիտի չըլլայ ենթադրական աղբիւրներով բաղձալի մակարդակի մը հասցնել։ Երկու հարիւր ոսկի պիւտճէի մը միայն 60 ոսկին է, որ կէս մը հաստատուն է. այս 60 ոսկին կը հայթայթեն Ամերիկայի Բզեցի երիտասարդները. մնացած 140 ոսկին ամէն անկէ կը գոյանայ։ Անցեալին մէջ, չնորհիւ Միացեալի, Բզեի վարժարանները լաւ տարեշրջաններ բոլորած են, և եթէ ասոր հրապարակի վրայ կան քանի մը բանիրուն երիտասարդներ, ասոնք ալ Միացեալին արդիւնքն են։

Մինչեւ որ քզեցի կարգ մը հարուստներու քար անտարբերութիւնը չի հարուածուի, Բզեի երկսեռ վարժարանները ամուլ տարիներ պիտի բոլորեն միշտ։ Եւ երիտասարդ ուժերն ալ իրենց բարոյական զոհողութիւններուն հետ, կը սպասեն չատերու նիւթական աջակցութեան։

Գիւղի վարժարանները նմանապէս չատ անմխիթարական են։ Կան գիւղեր, որոնք դպրոցի երես տեսած չունին, և կան ալ, որ թէեւ ունին, բայց անունը կայ, ինքը չիկայ։ Եւ եթէ Բզեի կեդրոն վարժարանը բարեկարգուի ու իրեն հետ բարեկարգելու ձեռնարկէ բոլոր գիւղերուն դպրոցները, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ Բզեի կրթասիրութեան դրական ապացոյցներն ողջունելու։

Հայ ու Թուրք գրեթէ կ'ապրին իրարու հետ, մանաւանդ Նէֆիպ էֆէնտիի և իր արբանեակներուն ծանօթ սադրանքներէն ի վեր։ Իրողութիւնը ծանօթ է։ Այս մարդիկը ծրագիր կը պատրաստեն Հայերը ջարդելու. Հայերը կ'ամբաստանեն, և այս րոպէին, երբ հրաւէրի մը համաձայն չըլլակայ Քիւրտեր զինուած՝ գիւղերն ու քաղաքը պիտի մտնէին, իրողութիւնը երեւան կ'ելլէ չնորհիւ Զէյնէլ զատէ Մուսթաֆա էֆէնտիին, որ անկեղծ սամանադրապէտ մըն է։ Համիտին ձագուկները Կարին կը բերուին բանտակալելու և դատավարութիւնը սկսելու։ Իրողութիւնները կը պարզուին և յանցաւորները կը ճչգուին, բայց յանկարծ վրայ կը հասնի ընդհանուր կայս. ներումը, և Նէֆիպ էֆ. իրեններով կը վերադառնայ Բզեի։

Ժողովուրդը յուսախաբ եղաւ կատարելապէս։ Եւ Նէֆիպ հիմա կը սլքտայ կառավարութեան դրան առջեւ, աշար առնելու համար. կարծես հայ գիւղացիները բռնի գրաւած հողերուն արդիւնքները չեն բաւեր իր ստամոքսին։

Դրեթէ երեք շաբաթ գիւղացիներուն հետ կ'անցընենք, իրենց գիւղական, դաշտային միօրինակ աշխատութիւններուն մօտէն հետեւելով։ Գիւղացիները երեք ամիս չարաչար կ'աշխատին՝ ինը ամիս վայելելու համար։ Գիւղերուն մէջ, ամէն տեղ, կալերուն վրայ կամն է որ կը դառնայ։ Ամբողջ տասերկու ժամ եղները կը դառնան, հա՛ կը դառնան։ Միւս կողմէն մեքենան անախորժ աղմուկով ցորենը կամ գարին կը բաժնէ յարդէն։ Չես կրնար չարգահատիլ թշուառ արարածներուն վրայ, որոնք ուրիշին համար կ'աշխատին։

Գիւղերուն մէջ ուշադրութեան արժանի են Ամերիկայէն վերադարձող հայ երիտասարդները։ Շատախօս ցոյուսի նման և ցուցամոլ՝ ինչպէս հնդկահաւ կամ սիրամարգ։ Բառին բուն նշանակութեամբ այլասերած ու զանազան ախտեր որդեգրելով՝ կը վերադառնան գիւղ, իրենց յոխորտալից չարժումներով, ասոր կամ անոր վրայ անտեղիօրէն յարձակելու։ Ուրիշին չեն հաւներ, և կ'արհամարհեն ինչ որ ազգային է, ինչ որ Հայուն է։ Կէս զարգացածներ են բոլորն ալ, որոնք մանաւանդ այս կամ այն կուսակցութեան անունով տիրապետելու և երեւնալու փառասիրութիւնը կը սնուցանեն։ Կը տեսնէք գաղթելուն ուղղակի և անմիջական վնասները։ Ափ մը ոսկիի փոխարէն կեանքեր կը կորսուին, և ծնողքներ չլացած դեղին ոսկիներու տեսքէն. հազիւ թէ պատանին արբունքի հասած՝ ձեռքէ կը թռցնեն, անվերադարձ թռչունի մը նման։

Օրուան հետաքրքիր նորութիւններէն ալ է առաջնորդի ընտրութեան հարցը։ Բզեի տեղապահը, Տ. Պսակ վրդ. իր հրաժարականը ներկայացուցեր է կարծեմ, և ժողովուրդը կը սպասէր առաջնորդական ընտրութեան եռանուն ցանկին։ Ժողովուրդը չգիտէ թէ ինչպէս առաջնորդական ընտրութեան պահուն, արդեօք Տ. Պսակ վրդ.ը ընտրէ՞ թէ ոչ։ Խօսակցութիւններու պահուն ինչ ինչ պատճառաբանութիւններ լսելով մէկեղ, Բզեցին լաւ կ'ընէ, եթէ իր ընտրութեան քուէն կեդրոնացնէ Հայր Պսակի վրայ։ Երկու տարուան փորձառութենէ մը օգտուելու է։ Ներընտիր Առաջնորդը ո՛վ որ ալ ըլլայ՝ պէտք ունի քանի մը տարիներու, որպէս զի ճանչնայ Բզեի կեանքն ու մարդոց հոգեբանութիւնը։ Ասկէ զատ նիւթական հաշիւն ալ նկատի առնելու է, ո՛վ Բզեցիներ։

Երկու ամսուան հաճելի արձակուրդէ մը յետոյ կը բաժնուիմ Բզեէն։ Զեմ մոռնար հոն գտած ընդունելութիւնս ընկերական շրջանակի մէջ, որուն համար գոհունակութեամբ կը բաժնուիմ դիս ճամբու դնող գաղափարական երիտասարդներու խմբակէ մը։

Եւ գարձեալ նոյն անտանելի վերելքներուն ու վարելքներուն կը հանդիպինք Կարին, քաղաքին նորութիւններն ու եռուզեռ. կեանքը ողջունելու համար։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԵՂՄԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ ԷՖ.Ի ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ.— Թանինի մէջ կը կարդանք. — «Իդդիհատ երէկուան Թիւին մէջ կարդացուեցաւ թէ ատոյգ լուրի մը նայելով առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, Եպարքոս Հիւսէյին Հիլմի փաշայի առաջարկութեան վրայ, հրաժարեր է։ Այս լուրը ուղղելու կարօտ կը նկատենք։ Արդարեւ Եպարքոսը, միւս նախարարներուն այն յայտարարութեան վրայ թէ հանրօգուտ շինութեանց նախարարին հետ պիտի չկրնան աշխատիլ, Նորատունկեան էֆ.ի ըսեր է որ հրաժարականը պատրաստ պիտի ըլլայ, սակայն Նորատունկեան էֆ. չէ ընդունած այդ առաջարկութիւնը. հետեւեալ միւս նախարարները հրաժարելու ձեռնարկեր են։ Այդ պատճառով առջի օրը նախարարական տագնապ մը առաջ պիտի գար, բայց հետեւեալ օրը (երէկ) Սուլթանը Պրուսա պիտի ուղեւորէր, որով նախարարական տագնապ եթէ ծագէր, Կայսեր ուղեւորութիւնը յետաձգուելու էր։ Ուստի Եպարքոսին առաջարկութեամբ միւս նախարարները իրենց հրաժարականները յետաձգեցին, սպասելով Սուլթանին վերադարձին։»

—Եենի Կազդա ալ կը հերքէ Նորատունկեան էֆ.ի հրաժարած ըլլալու լուրը և կ'ըսէ թէ առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարը ներկայ գտնուած է նախարարաց Խորհուրդին երէկուան նիստին։

—Նորատունկեան էֆ. արտօնած է Օսմ. Լոյսը բացարձակապէս հերքել իր հրաժարած ըլլալուն լուրը։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ, ինչպէս մէկ քանի անգամ յայտարարած է, Նորատունկեան էֆ. բնաւ մտադիր չէ թողելու իր պաշտօնը։

—Նեոլոգոս ալ կ'ըսէ.— «Մեր ստացած ատոյգ տեղեկութեանց նայելով, Եպարքոսը, հանրօգուտ շինութեանց նախարար Նորատունկեան էֆ.ի մասին Օսմ. Մ. ու Յ. Բմիդէին կողմէ եղած թախանձագին առաջարկութեանց հակառակ, կը շարունակէ պաշտպանել Նորատունկեան էֆ.ն, որով նախարարական մօտալուտ տագնապ մը հաւանական կը նկատուի։ Կը կարծուի թէ այդ տագնապը պիտի վերջանայ Եպարքոսին և Նորատունկեան էֆ.ի հրաժարելովը։ Հաւանական է որ Ճավիտ պէյ կամ Թալաթ պէյ Եպարքոս ըլլայ։

—Իգտամի մէջ այդ մասին կը կարդանք.— «Եպարքոսը, Սուլթանին իրբեւ հետեւորդ Պրուսա գացած ըլլալով, այս մէկ քանի օրուան մէջ նախարարական փոփոխութիւն չի կրնար կատարուիլ։ Թէեւ կ'ըսուի որ Նորատունկեան էֆ. եթէ հրաժարի, Եպարքոսն ալ հրաժարական պիտի տայ, սակայն կարելի չէ ապահովել թէ այդ զրոյցը ո՛ր աստիճան ստոյգ է։ Նմանապէս մինչեւ հիմա չէ հաստատուած այն զրոյցը թէ դանիցին անդամներէն երեքը պէտք ցոյց տուած ըլլան Նորատունկեան էֆ.ի հրաժարելուն։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարին հրաժարելուն նկատմամբ մեր կատարած քննութեանց նայելով, այդ զրոյցը բոլորովին անհիմն է և թէ Նորատունկեան էֆ. բացարձակապէս մտադրած է չհրաժարիլ մինչեւ իր պաշտօնէ քաշուելուն պատճառ ըլլալիք մէկ սխալը կամ յանցանքը չհաստատուի։»

ԿԱՑՍԵՐ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ.—Ինչպէս ծանուցինք, Սուլթանը, երէկ առաւօտ ժամ 1ին մօտ, դէպ ի Մուանիա ճամբայ ելաւ Էրթողրուլ զբօսանաւով, որուն մեծ կայմին վրայ պարզուած էր կայս. դրօշը. իսկ երկրորդ կայմին վրայ օսմ. դրօշը և երրորդին վրայ ալ ծովակալի դրօշը։ Տօլմա Պաղչէի քարափին վրայ ողջերթ մաղթեցին Շէյխ-իւլ-Իսլամը, պատերազմական նախարարը և Մահմուտ Շեվքէդ փաշա։ Սուլթանը երբ ճամբայ կ'ելլէր, թնդանօթարանէն թընդանօթներ արձակուեցան և Orsnu պատճառաւը և միւս մարտանաւերը դրօշներով զարդարուեցան։ Սուլթանը իր կայս. մեծարանքները չնորհեց թէ՛ քաղաքին վրայ և թէ մակոյկներուն մէջ գտնուողներուն։ Կայսերազուն իշխաններն ալ թաչկինակներ շարժելով հրաժեշտ կուտային։ Սէլիմիէ զօրանոցէն ալ թնդանօթներ արձակուեցան։ Ալբակոր և Թոքաս թորփիլանաւերը հետեւեցան կայս. զբօսանաւին։ Սուլթանը, երէկ, ժամը 4ը քառորդ անցած Մուանիա ժամանեց։ Պրուսայի ու Մուանիայի բնակիչներէն ոմանք Մարմարա շոգենաւով Պզ Պրունի առջեւ դիմաւորեցին Սուլթանը, «Բատիշահըմ չօք եաշա» գոչելով և նուագածութիւններով։ Կայսրը, Էրթողրուլի ետեւի կողմի բարձրաւանդակէն իր կայս. մեծարանքները չնորհեց Մարմարա շոգենաւը գտնուողներուն։ Կայս. զբօսանաւը քանի՛ կը մօտենար Մուանիայի, ժողովուրդը հազարաւոր նաւակներով ու մակոյկներով կը դիմաւորեր և «Եաշասուն Բատիշահըմզը. եաշասուն Սէվկիլի Պադիշահըզ» կը գոչէր ու կը ծափահարէր։ Սուլթանը միշտ կը շարունակէր իր մեծարանքները։ Էրթողրուլ երբ մօտեցաւ, Իսլամիէ, Սայեասը Տհրեա ու Պարիխայի Զաֆեր մարտանաւերը և Իզգեսսին շոգենաւը ոչխան թնդանօթ արձակել։ Ատոնց նաւային զինուորները բարեւի կեցան և «Բատիշահըմ չօք եաշա» գոչեցին։ Էրթողրուլի կենալէն քիչ ետքը, Սուլթանը, որուն կը հետեւէին կայսերազուն իշխանները, մակոյկով գնաց Մուանիայի առջեւ շինուած նոր նաւամատոյցը։ Կայսեր հետեւորդներն ալ ուրիշ մակոյկներով ցամաք ելան։ Սուլթանը երբ ցամաք ելաւ, մարտանաւերը սկսան թնդանօթ արձակել։ Ծովեզերքը հաւաքուած ժողովուրդը կը ծափահարէր և նուագածուները կը նուագէին։ Մուանիայի նաւամատոյցին վրայ Սուլթանը ընդունուեցաւ Պրուսայի կուսակալին, զինուորական հրամանատարին, Մուանիայի գայմագամին և զանազան ազգերու ներկայացուցիչներուն կողմէ։ Սուլթանը ու հետեւորդները ժամ 5ին մանաւոր կառախումբով ճամբայ ելան դէպ ի Պրուսա, ուր հասան ժամը 7ը անցած։ Կառախումբը երբ Պրուսայի կայարանը ժամանեց, զինուորներ բարեւի կեցած էին և նուագածուները կայս. քայլերգը կը հնչեցնէին։ Սուլթանը ընդունուեցաւ նոնանգին պաշտօնատարներուն, երեւելիներուն և զանազան ազգերու հոգեւոր պետերուն կողմէ։ Նոյն միջոցին թնդանօթներ կ'արձակուէին։ Կառախումբը կեցած տեղէն մինչեւ Կայսեր կառքը տանող ճամբան գորգերով ծածկուած էր և երկու կողմի վրայ զինուորներ, ոստիկան-զինուորներ ու ոստիկաններ բարեւի կեցած էին։ Սուլթանին կառքին մէջ կը գտնուէր գահաժառանգ իշխանը. իսկ միւս կառքերուն մէջ՝ կայսերազուն իշխանները, Եպարքոսը և միւս հետեւորդները։ Սուլթանը շքեղ թափորով մը առաջնորդուեցաւ կայս. քէօշկը, ուր ժամանեց ժամ 8ին։ Մուանիա ու Պրուսա շքեղապէս զարդարուած են և գիշերն ալ լուսավառութիւններ տեղի ունեցան։

—Եպարքոսը, հեռագիր մը ուղղելով ներքին գործոց նախարարին, ծանոյց թէ Սուլթանը Պրուսայի կայս. քէօշկը ժամանած է։

—Մանաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ քաղաքին մէջ ահագին բազմութիւն կայ և մեծ իրախճանութիւններ կը կատարուին։ Կայս. քէօշկին առջեւ կեցած զինուորական նուագածուներու խումբ մը անընդհատ կը նուագէ։

—Եպարքոսը մինչեւ որ վերադառնայ, պաշտօնագիրները պիտի ստորագրէ խորհրդականը։

—Եպարքոսական պաշտօնարանին կողմէ կայսեր մատուցուելիք տեղեկագիրները մինչեւ վերադարձը պիտի յետաձգուին. իսկ կարեւորները հեռագրով պիտի հաղորդուին։

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ.—Լա Թիւրքի ստոյգ աղբիւրէ կ'իմանայ թէ եւրոպական նախարարութիւնը պատուիրակներ պիտի դրկէ Մ. Նահանգները՝ վեց միլիոն օսմ. ոսկիի փոխառութեան մը կնքման մասին բանակցելու տեղւոյն պանքներուն հետ։

ԵԴԻՊՏՈՍԻ Խբտիվը ալ Սուլթանին հետ Պրուսա ուղեւորեցաւ։ Ապպաս Հիլմի փաշա երկուշաբթի Եգիպտոս պիտի ուղեւորի, վասն զի սովորութիւնը կը պահանջէ որ Խբտիվը Բամազանին Ադիքանդրիա գտնուելով ճաշի հրաւիրէ Եգիպտոսի խալամ երեւելիները։

ՅՈՒՆԱՍ. Պարիզքարանի Սինօդին անդամներուն վրայ անսպասեալ տարաբութիւն մը գործեցին Պարիզքարանի պատուիրակութեան կողմէ հաղորդուած տեղեկութիւնները՝ Եպարքոսին կողմէ տրուած պատասխանին նկատմամբ՝ Պարիզքարանին «Թագրիր»ին վրայ։ Բուռն վիճաբանութիւններ կատարուելէ ետքը Սինոդը որոշեց նոր պատուիրակութիւն մը դրկել Եպարքոսին մօտ, որպէս զի պաշտօնական պատասխան մը պահանջէ Պատրիարքարանին գանգատներուն համար։ Պատուիրակութիւնը Բ. Դուռը գնաց, բայց չկրցաւ ընդունուիլ Եպարքոսին կողմէ, որ Պրուսա երթալու կը պատրաստուէր։

—Վերոդրեալ խնդրոյն համար Եպարքոսը, առջի օրը, սա յայտարարութիւնը ըրաւ Թանինի մէկ խմբագրին.—«Ներքին գործոց Նախարար եղած ատենս ալ չէի ընդունած որ Պատրիարքարանը, իրբեւ բոլոր Յոյներուն փոխանորդը, իրաւունք ունեցած ըլլայ քաղաքային և պարզ գործերու համար կառավարութեան դիմելու։ Վերջերս ալ նոյնը կրկնեցի։ Յոյն մը եթէ բողոք մը ունի, ո՛չ թէ Պատրիարքարանին, այլ դատարանին կամ ձեռնհաս իշխանութեան կը դիմէ։ Հետեւաբար յայտարարեցի թէ կրօնական գործերէ զատ, ուրիշ խնդիրներու մէջ Պատրիարքարանին միջամտութիւնը բնաւ չեմ կրնար ընդունիլ։»

ՊԵՏԱԿԱՆ պաշտօնարաններուն վերակազմութեան յանձնաժողովները կը շարունակեն իրենց աշխատութիւնները։ Իդդիհատ կ'ըսէ թէ եպարքական պաշտօնարանին յանձնաժողովը սխալ հիման մը վրայ կատարեր է քննութիւնները և չատ գէշ խաբուեր է։ Այն տեսակ պաշտօնատարներ «Դատրօ»էն դուրս մնացած են որոնց կարողութիւնը ու պարկեշտութիւնը ծանօթ են, և անոնց դուրս հանուիլը զգալի պակաս մըն է։ «Դատրօ»ին մէջ ալ այն տեսակ պաշտօնեաներ մնացած են, որ յանձնաժողովին խաբուելէն օգտուած են։ Եպարքոսը իմանալով հրամայեր է Մէջդուլճիին թէ մինչեւ որ Պրուսայէն չվերադառնայ, յանձնաժողովին որոշումները չգործադրուին։

—«Դատրօ»էն դուրս մնացած բոլոր պաշտօնեաներուն գործ գտնուելու համար կազմուած յանձնաժողովը երկուշաբթի պիտի գումարէ իր առաջին նիստը։

—Առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութենէն 128 պաշտօնեաներ «Դատրօ»էն դուրս մնացին, բայց նախարար Նորատունկեան էֆ. խոստացաւ զանոնք վերստին պաշտօնի կոչել, երբ բաց տեղ մը ըլլայ։ Ատոնցմէ քսան հոգի մրցման քննութեամբ պաշտօնի պիտի կոչուին՝ 600ական ղրուշ ամսաթոշակով։

—Ելմտական նախարարութենէն 54 պաշտօնեաներ հանգստեան կոչուեցան, 65 տարեկանէ աւելի կամ հիւանդոտ ըլլալնուն համար։

ՌՈՒՄԱՑԻ կառավարիչ կարգուեցաւ Մահմուտ Շեվքէդ փաշայի թիկնապահ դեր-գնդապետ Մուհէտտին պէյ։

ԵՊՈՒՐԲՈՍԻՆ բացակայութեանը հետեւանքով նախարարաց Խորհուրդին կը նախագահէ Շէյխ-իւլ-Իսլամը։

ԳԱԼԱՏԱՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Իդդիհատ կ'ըսէ թէ Օսմ. Մ. ու Յ. Բմիդէն իր գաղտնի նիստերուն մէջ սա որոշումն ալ տուեր է.— «Բաղաքական կուսակցութեանց վերաբերեալ կանոնագիրին 4րդ յօդուածին պահպանութեանը մեծապէս հոգ տանելով և ուշադիր ըլլալով, ի հարկին աւելի խիստ կանոնագիր մը պիտի պատրաստուի. որպէս զի լայնարձակապէս արգիլուի ազգային ու քաղաքական ընկերակցութեանց հաստատուիլը։»

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ-"ԹԱՆԻՆ„ Դ Ա Տ Ը

Պոլսոյ պատժական Ա. դատարանին առջեւ, երէկ, տեղի ունեցաւ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի բացած անուանարկութեան դատը Թանինի արտնատէր-խմբագրապետ Հիւսէյին Ճահիտ պէյի դէմ։ Այս չահեկան դատը բուռն հետաքրքրութիւն առաջ բերած էր ամէն շրջանակներու մէջ, և կանուխէն դատարանը արդէն իսկ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ մը։ Հետաքրքրական էր դատը մանաւանդ անոր համար որ նախարարի մը և երեսփոխան-խմբագրի մը միջեւ տեղի կ'ունենար, ու առաջին անգամ ըլլալով ի գործ կը դրուէին մամուլի նոր կանոնագրին օրինական տրամադրութիւնները։ Դատաւարութիւնը սկսաւ ժամը 7½ին, և ունկնդիրներու մէջ կը տեսնուէին թուրք ուսանողներ, որոնք եկած էին իրենց ուսուցիչին՝ Ճահիտ պէյի դատը լսելու։ Շատ մը Հայեր ալ կը նշմարուէին։ Դատարանին կը նախագահէր Պէհաէտտին պէյ, իսկ անդամներն էին Թէվֆիկ և Շեվգը պէյերը։ Ընդհանուր դատախազի պաշտօնը կը վարէր Թալաթ պէյ։ Նորատունկեան էֆ. իրեն փոխանորդ կարգած ըլլալով փաստաբան Հիւսնի պէյը, ներկայ չէր։ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, որ փոխանորդ չունէր, ուշացած ըլլալով, ընդհ. դատախազը պահանջեց ի բացակայութեան տեսնել դատը. բայց Հիւսնի պէյ առաջարկեց քանի մը վայրկեան սպասել։ Դատարանը հաւանութիւն յայտնեց։ Քիչ յետոյ Ճահիտ պէյ դատարանէն ներս մտաւ, ու դատը սկսաւ։

Նախ կարդացուեցաւ Հիւսնի պէյի փոխանորդագիրը, Նորատունկեան էֆ.ի կողմէ տրուած։ Յետոյ քարտուղարը լիշեցուց թէ դատը անուանարկութեան շուրջը կը դառնար։ Ընդհանուր դատախազը պահանջեց անուանարկութեան դատ վարել Հիւսէյին Ճահիտ պէյի դէմ, որ իր պատասխանատուութեան տակ հրատարակուող Թանին թերթին մէջ անուանարկիչ հրատարակութիւններ ըրած է Նախարարական պաշտօնի վրայ դտնուող Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի դէմ։ Յետոյ խօսք առաւ Նորատունկեան էֆ.ի փաստաբան Հիւսնի պէյ, որ իր դատը պարզեց շատ իրթին լեզուով մը, այնպէս որ նախագահը յայտնելով թէ բան չի հասկնար, խնդրեց որ աւելի պարզ խօսի։

Հիւսնի պէյ ըսելէ ետքը թէ զիրար վարկաբեկելու ընկերային և բարոյական ախտը նոր ոգիով մը կը շարունակուի, յարեց.

«Կ'ուզուի ժողովուրդին համակրութիւնը վերցնել այն տեսակ մէկու մը վրայէն, ոչ թէ պարտականութիւն կատարելու նպատակով, այլ պարզապէս քինախնդրութեան համար. ես անկեղծօրէն կը ցաւիմ ասոր, ոչ թէ իբրեւ Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի փաստաբանը, այլ անհատապէս իբրեւ Օսմանցի։ Պոլսոյ երեսփոխան Ճահիտ պէյ իր թշնամիին դէմ պայքարելու համար ամէնէն առաջ իբրեւ փաստ ցոյց կուտայ Բարիզէն առնուած նամակ մը, ուր կ'ըսուի թէ Նորատունկեան էֆ. կարծեմ Ցրանսայի ելմտական նախարարին հետ տեսակցութեան մը միջոցին գանգատեր է որ Օսմ. Բմիթէն կառավարական գործերու կը միջամտէ։ (Հիւսնի պէյ կարդաց Թանինի յունիս 3ի թիւը, ուր «Նորատունկեան էֆ. ինչ կ'ընէ Եւրոպայի մէջ» խորագիրին տակ հրատարակուած էր Բարիզէն առնուած յիշեալ նամակը։) Անաւասիկ ամէնէն առաջ կ'ուզէ անուանարկել Նորատունկեան էֆ.ն, փաստ ցոյց տալով յարգելի ընկերութեան մը դէմ իբր թէ Նորատունկեան էֆ.ի կողմէ ըսուած խոսքը։ Ասիկա նշան մըն է որ հին բարքերը կը շարունակեն դեռ իրենց բովանդակ ուժով։ Ապա կարդացուեցան Թանինի կարգ մը անուանարկիչ յօդուածները Նորատունկեան էֆ.ի դէմ։ Թանինի յունիս 1ի թիւին մէջ Ճահիտ պէյ կը բողոքէր որ նախարարը առանց գիտական մարմնոյն հետ խորհրդակցելու, մեծանշորի խնդիրներու մէջ ինքնագլուխ կը գործէ «գաղտագողի կերպով»։ Թանինի օգոստոս 3ի թիւին մէջ «Ինչ կ'անցնի կը դառնայ հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատան մէջ, նախարարին և գերմանական պանքային միջեւ» յօդուածով Ճահիտ պէյ կը յայտնէր թէ անկանոնութիւններ գործուած են Պոլսոյ ելեկտրական լուսաւորութեան համար գերման պանքային կողմէ խնդրուած մենաշնորհի գործին մէջ։

Հիւսնի պէյ.— Դատարանին ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ այս յօդուածին մէջ գտնուող սա խօսքին վրայ. «Նախարարը փոխանակ իր մասնաւոր շահերուն հետամտելու... ևն.»։ Այս յօդուածով Ճահիտ պէյ «մասնաւոր շահեր» կը վերագրէ Նորատունկեան էֆ.ի, որ միշտ իր պատուաւորութեամբ ծառայած է հայրենիքին և միշտ ծառայելու պատրաստ է։ «Մասնաւոր շահեր» բացատրութիւնը, մանաւանդ երբ պաշտօնի մը կատարման համար գործածուած է, օրինական բառով «կաշառակերութիւն» կը նշանակէ։ Երբ թերթի մը մէջ մէկու մը համար անիրաւ տեղը «կաշառակեր» կ'ըսուի, ասիկա ո՛չ զրպարտութիւն է, ոչ ալ անուանարկութիւն, այլ պարզապէս ոճիր։ Առ այժմ չեմ ուզեր ոճիրի դատ վարել Ճահիտ պէյի դէմ. այդ իրաւունքս ինծի կը վերապահեմ։ Յօդուածին միւս մասերուն մէջ ալ կաշառակերութիւն կը վերագրուի մեզի։ Տեղ մը կ'ըսուի թէ «Գերմանական պանքան և նախարարը իրարու հետ համաձայներ են» (ուրուչմիշլար)։

Հիւսէյին Ճահիտ պէյ (ընդմիջելով) ըսաւ. «Չեն համաձայնած։»

Հիւսնի պէյ.— Լա՛ւ, չեն համաձայնած։ «Գերմանական պանքան և նախարարը կ'երեւայ թէ չեն համաձայնած?»։ Հոս «համաձայնիլ» բառին քով զարմացական նշան մը դրուած է։ Լրագրական լեզուի մէջ, զարմացական նշանով մը գործածուած «համաձայնիլ» բառը պէտք եղածէն աւելի բացայայտ կերպով կը յայտնէ ինչ որ բացէ ի բաց չէ ըսուած։ Ճահիտ պէյ թող ըսէ թէ ի՛նչ իմաստով կերարկած է համաձայնիլ բառը, և ինչ ըսել կ'ուզէ «մասնաւոր շահ» բացատրութեամբ։ Եթէ կ'ըսէ որ «համաձայնիլ» բառը գործածուած է այն իմաստով զոր բացատրեցի, ոճիրի դատ բանալու իրաւունքս պիտի գործադրեմ։

Նախագահը (Թանինի օգոստ. 3ի յօդ-

ուածը ալ քեզ անցընելէ ետք)։— Ուրիշ ի՞նչ բանի համար դատ ունիք։

Հիւսնի պէյ.— Ուրիշ կէտեր ալ կան թէեւ, բայց թող մէկիկ մէկիկ հարցում ըլլայ։

Ճահիտ պէյ ոտքի ելաւ պատասխանելու, բայց ընդհ. դատախազը յայտարարեց թէ պաշտպանողականի ատենը չէր եկած։ Ճահիտ պէյ առարկեց թէ անուանարկութեան համար դատ բացուած էր իրեն դէմ, մինչ զրպարտութիւն և կաշառք բառերն ալ կը խառնուին։ Հիւսնի պէյ պատասխանեց թէ անուանարկութեան դատ էր տեսնուածը, բայց զրպարտութիւն ալ կրնայ խառնուիլ գործին։

Յետոյ Հիւսնի պէյ շարունակեց Նորատունկեան էֆ.ի նկատմամբ Թանինի մէջ գրուածներուն վրայ բացատրութիւն տալ։

Քարտուղարը կարդաց այն յօդուածը, որ Պոմոնթիի սառի մենաշնորհին վրայ կը խօսէր։ Հիւսնի պէյ այս յօդուածին մէջ սա պարբերութիւնները դատարանին ուշադրութեան ներկայացուց.—«Շատեր ճահիճներ չորցնելու համար արտօնութիւն կ'ուզեն. բայց եթէ մէկը հանրօգուտ չինութեանց պաշտօնական ճախճախուտը չորցնելու ձեռնարկէ, մեծ բարիք մը ըրած պիտի ըլլայ հայրենիքին։ Պիր Քոթինին (նախարարը) եէտի մանալիէ զարարը վար։ Այս գործին մէջ միայն Պոմոնթիի Ընկերութիւնը չէ որ օգտուեցաւ։ Զենք գիտեր թէ նախարարն ալ մասնաւոր տեսակցութեան մը մէջ բան մը ստացա՞ւ։»

Օգոստոս 2ի Թանինն ալ կարդացուեցաւ, ուր խօսուած էր Պոլսոյ ելեկտրական լուսաւորման խնդրանքներուն և Պ. Կոլտչմիթի բողոքին վրայ։ Հիւսնի պէյ այս յօդուածին մէջ սա անուանարկիչ տողերը մատնանշեց. — «Սահմանադրութեան հրատարակումէն առաջ հանր. չինութեանց պաշտօնարանը «էնթրիկ»ներու կեդրոն մըն էր։ Արդեօք հիմակ ալ այս վիճակը պիտի տիրէ. ներկայ ընթացքէն դատելով՝ անշուշտ։»

Հիւսնի պէյ յետոյ պահանջեց բացատրութիւն ուզել Ճահիտ պէյէ «մասնաւոր չա՞» «համաձայնիլ» և ուրիշ բառերու իմաստին նկատմամբ։ Փոխանորդը յայտարարելէ ետքը թէ առ այժմ կաշառքի և զրպարտութեան խնդրով չէր զբաղեր, իբրեւ հատուցում հազար ոսկի կը պահանջէր, բայց հիմա կը հրաժարէր այդ պահանջումէն։ Միայն օրէնքին տրամադրութիւնը թող գործադրուէր։

Հիւսէին Ճահիտ պէյ պատասխանելէ յետոյ նախագահին հարցումներուն, իր ինքնութեան մասին, ըսաւ.

Ճահիs պէյ.—Այո՛, իմ պատասխանատուութեանս ներքեւ հրատարակուած են կարդացուածները։ Դատը զրպարտութեան և անուանարկութեան վրայ կ'ուզուի հիմնել։ Մամուլի օրէնքին 30րդ յօդուածին համաձայն, պետական պաշտօնեայի մը նկատմամբ, անոր պաշտօնին յատուկ խնդրի մը համար, եթէ բան մը գրուի, ատիկա անուանարկութիւն չէ ու իրաւունք կուտայ գրողին որ իր ըսածը հաստատելով պատիժէ չենթարկուի։ Զրպարտութիւն և անուանարկութիւն իրարու հետ չփոթուած են նոր օրէնքին մէջ։ Եթէ մէկու մը նկատմամբ եղած զրպարտութիւն մը հաստատուի, ա՛լ կարելի չէ անուանարկութեան դատ բանալ այդ խնդրին համար։ Հանր. չինութեանց պաշտօնատունը ճախճախուտի նմանցնելս անուանարկութիւն կը նկատուն։ Եթէ հաստատեմ որ այնպէս է, ա՛լ անուանարկութեան խնդիր չի մնար։ Սակայն եթէ գրէի որ Նորատունկեան էֆ.ի ականջը երկայն է, քիթը ծռուռ է, ատիկա հաստատելու իրաւունք չէի կրնար ունենալ։ Թանինի յուլիս 1ի թիւով բան մը կը վերագրեմ Նորատունկեան էֆ.ի։ Նախարարութեան մէջ չատ մը ճիւղեր կան. ցարդ մենաշնորհի խնդիրները այս ճիւղերուն մէջ կը քննուէին։ Հիմա Նորատունկեան էֆ. այդ իրաւունքը առաւ միւսներ ճիւղերէն ու զայն մասնագէտ խորհրդականին յանձնեց։ Եէմէնի երկաթուղիի մենաշնորհն ալ առանց այդ ճիւղերուն գիտութեան կարգադրուեցաւ։ Խմբագիրի մը պարտքն է բողոքել այս անկանոնութեան դէմ, թուել անկէ առաջ գալիք վնասները և դարման մը խորհիլ։ Թանինի 342 թիւին մէջ ըսած եմ որ այս դրութիւնը կրնայ զեղծումի դուռ բանալ։ Նորատունկեան էֆ. կրնայ պատասխանել որ ինքը պատուաւոր մարդ է, ու այդ տեսակ զեղծումներու տեղի չտար։ Ասիկա սակայն չապացուցաներ որ կիրարկուած դրութիւնը չի կրնար զեղծումներու դուռ բանալ։ Այդ մասին մէկ քանի օրինակներ ցոյց տուած ենք։ Ցուրիխի պանքան Պոլսոյ մէջ ելեկտրական լոյս հաստատելու համար 99 տարուան պայմանաժամով մենաշնորհ կ'ուզէ։ Նախարարը փոխանակ խնդրուած մենաշնորհը անմիջապէս տալ։ Այս միջոցիս ֆիրմանացի մը մէջտեղ կ'ելլէ եւ նոյն նպատակով մենաշնորհ կ'ուզէ. նախարարը կը պարտաւորի տասը օր պայմանաժամ տալ երկրորդ խնդրարկուին. յաջորդ օրը այս մենաշնորհին վերաբերող թուղթերը ձեռնհաս յանձնաժողովէն կ'առնուին։ Մարդ հեռուէն երբ մուխ մը տեսնէ, կը խորհի որ անպատճառ այդ մուխը առաջ բերող կրակ մը կայ։ Այսպէս ալ երբ հեռուէն այս տեսակ խորհրդաւոր բաներ կը տեսնենք, իրաւունք ունինք կարծելու որ բաներ մը կը դառնան։ Դէպքերը պատմուած եղանակով կատարուած են թէ ոչ։ Եթէ «ոչ» կը պատասխանէ, կրնամ ըսածներս հաստատել, իսկ եթէ կ'ընդունի, ըսելիք բան չունիմ։ Դրած եմ որ պաշտօնական գիտական մարմինը նախարարին բացակայութենէն օգտուելով Ցուրիխի պանքային խնդիրը առանձին յանձնաժողովի մը յանձնել որոշած է, խորհելով որ այդ խնդիրը կրնայ մասնաւոր շահերու ծառայել։ Կը հարցնեմ ձեզի, կրնա՞ր մասնաւոր շահերու ծառայել թէ ոչ։ «Գերմանական պանքային հետ չեն համաձայնած» պարբերութեան գալով, յայտնի է թէ Սահմանադրութեան հրատարակումէն ի վեր գործ չէ տեսնուած Հանր. Շինութեանց Նախարարութեան մէջ, ու բացի Եէմէնի երկաթուղիէն ո՛չ մէկ մենաշնորհ տրուեցաւ։ Սկիւպի մէջ երկաթուղի շինելու համար, քանի մը անձեր մենաշնորհ կ'ուզեն։ Նախարարութիւնը իրենց դրամական կարողութիւնը յայտնող և դրամատան մը կողմէ գրուած յանձնարարագիր մը կը պահանջէ։ Գերմանական պանքան յանձն կառնէ պահանջուած յանձնարարագիրը տալ, պայմանով որ Եւրոպայէն բերուելիք շինուածանիւթերը իր միջոցով գնուին։ Բայց յետոյ ինչպէս կ'ըլլայ համաձայնութիւն չի գոյանար։ Պոմոնթիի սառի մենաշնորհին առթիւ ճախճախուտ կոչած եմ նախարարութիւնը։ Ճախճախուտ բառը հոս փոխաբերաբար գործածուած է, ըսելու համար որ այդ պաշտօնական յանձնուած գործերը չեն կրնար շուտով կարգադրուիլ, և մխրճուած կը մնան։ Պոմոնթիի դատ մը կայ այսօր պատժական Բ. դատարանին առջեւ. նախարարութիւնը ամբողջ վեց ամիս պատասխան չտուաւ այս առթիւ դատարանէն ղրկուած թղթերէն մը։ Ասոր երեսէն տուժողը Պոլսոյ ժողովուրդը եղաւ, որ մինչեւ այսօր օրան 20 փարայի միջոցաւոր ուղտոտ սառ կը գործածէ, մինչ դատ բացող ընկերութիւնը յանձն կ'առնէր օրան 6 փարայի մաքուր սառ հայթայթել։ Բան մը չենք վերագրած Նորատունկեան էֆ.ի, այլ ըսած ենք որ գէշ դիտաւորութիւն, զեղծում կամ անկարողութիւն կրնայ գտնուիլ գործին մէջ։ Դատարանը կրնայ վճռել թէ այս տեսակ կասկած մը ունենալու տեղի կա՞յ։

Այս պաշտպանողականէն ետք, խօսք առաւ Հիւսնի պէյ։

Հիւսնի պէյ. — Կ'ըսուի թէ Նորատունկեան էֆ. մենաշնորհի թուղթերը պատկանեալ ճիւղերուն ձեռքէն առեր է։ Նորատունկեան էֆ. պաշտօնի անցած առեն տեսաւ որ այս գործերը մասնագէտ խորհրդականին ձեռքով կը կարգադրուին։ Պահ մը փորձեց մասնաճիւղերուն տալ զանոնք, բայց տեսնելով որ չփոթութիւն առաջ կուգայ, յարմար դատեց որ այդ գործերը խորհրդականին կողմէ քննուին։ Նախարար մը իր պաշտօնական բոլոր ճիւղերուն պետն է. կրնայ այս կարգի խնդիրները իր պատասխանատուութեան տակ ուղած կերպովը անօրինել։ Ամէն երկրի մէջ կիրարկուած դրութեան համաձայն, Նորատունկեան էֆ. ազատ էր յանձնարարագիր պահանջելու իրեն դիմող խնդրարկուներէն։ Գալով Ցուրիխի պանքային, Ճահիտ պէյ կ'երեւայ թէ քիչ կը գտնէ Պ. Կոլտչմիթի տրուած տասը օրուան պայմանաժամը։

Նախագահ (Ճահիտ պէյի դառնալով). —Այսպէ՞ս էր խնդիրը։

Ճահիs պէյ.—Ո՛չ, բերնին եկածը կ'ըսէ կոր. ես պայմանաժամին համար դիտողութիւն չըրի, այլ հարցուցի թէ ինչո՞ւ ծանուցում չեղաւ։

Նախագահը պահանջեց որ Հիւսնի պէյ իր բողոքներուն և Ճահիտ պէյ ալ իր պաշտպանութիւններուն մէկ ամփոփումը ներկայացնեն դատարանին, որպէս զի կարելի ըլլայ խնդիրը աչքի առջեւ ունենալ ամբողջովին։

Դատը յետաձգուեցաւ առաջիկայ չորեքշաբթի օրուան։ Դատասրահէն դուրս ելած առեն, թուրք ուսանողները գոչեցին. «Կեցցէ՛ Ճահիտ պէյ»։

Ի Լ Ա Ն

Դարահիսարը Սահիպ մասէն սուլտանը պիր պուչուգ սենէ միւտաէթլէ իտարէսի թալիպինէ իհալէ օլունմագ իւզրէ պիւ միւզաիտէ պէտէլի նիւսուպրն պուլարդը հալաէ ազբսթօսրն 27ինճի կիւնիւ իհալէի եվվէլիթէ վէ 31ինճի կիւնիւ իհալէի գաթիէսի իճրա գիւլընճաղրնտան թալիպ օլանլարրն թէէմինաթ ագչէլէրինի միւնթահրպէն եէվմր մէզքիւրէ գատար Շէհր Էմանէի մէճլիսինէ կէլմէլէրի իլան օլընըր։

Ֆի 16 աղբսթօս 325 3—1

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԳԱՑ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Այս միջոցին, տաճկները, կնիկ մարդ էրկ մարդ, մեծ պզտիկ, ամէն սեռերով, բաներնին գործերնին ձգած, մէկ մարդու մը եռեւէն ինկած են, Հայու մը, Դաբրիել էֆ. Նորատունկեանի։ Պիտի ըսէք որ ի՞նչ կայ զարմանալի ատոր մէջ, քանի որ Թուրքին կողմէ Հայուն հալածանքը դարաւոր և ընդունուած սովորութիւն մըն էր։ Շարժումին պարագլուխը Թանինի խմբագրապետն է, Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, աղմկալից և տենդիչոտավայլ ամբոխավար մը, որ հանգիստ կենալ չի գիտեր և որ իր միջակ անհատականութիւնը աննշանութեան վտանգէն ազատելու համար, ամէն և դիւրին ժողովրդականութեան մը հետապնդումին անձնատուր, խենդուխելառ, ափեղջփեղ, ապարդիւն և վնասակար պայքար մը կը մղէ հրապարակի վրայ աչքի զարնող կարկառուն անձնաւորութիւններու դէմ։ Ասկէ առաջ ալպանիացի Միէրիտին դէմ իր նետերը արձակեց և տապալեց զայն։ Կարգը եկաւ աւելի խոշոր պատառի մը, Նորատունկեանին, որուն դէմ բացուած պայքար մը որքան մեծ դժուարութեանց հանդիպելու հաւանականութիւնը ունէր, այնքան ալ, միւս կողմէ, հակառակութեան մեծակոհակ հոսանք մը անոր դէմ յարուցանելու շատ աւելի մեծ հաւանականութիւնը կար, այն չափազանց դիւրըմբռնելի պատճառով որ ենթական Հայ մըն էր։ Արդարեւ ի՞նչ աւելի հեշտ քան իսլամ ամբոխը ոտք հանել Հայու մը դէմ։ Եւ ես կը զարմանամ որ Ճահիտ պէյ, իր հակառակորդը ճզմելու անհամբերութեանը և անոր յամառ դիմադրութենէն իր զգացած կատաղութեանը մէջ ի՛նչպէս մինչեւ հիմակ խուժան մը չհանեց անոր դէմ, խնդիրը անմիջապէս լուծելու լմնցնելու համար։ Հաւանաբար, պաշարման վիճակէ է որ Ճահիտ պէյի փափաքներուն սանձ կը դնէ վերոյիշեալ լակոնական միջոցին գործադրութեանը համար։ Թանինի խմբագրապետը, որուն մէջ անկապակից և մանրադիտական Պուլանժէի մը հովերը կը նըշմարեմ, իր չովինիզմի եռանդին մէջ չի կրնար հանդուրժել որ Հայ մը բարձր դիրքի մը տիրանայ և երկրին բանիմաց ու զարգացած դասակարգին մէջ յարգ ու պատիւ վայելէ և Եւրոպայի դիւանագիտական շրջանակներէն նկատուի իբրեւ ամէնէն ձեռնհաս պետական մարդերէն մէկը զոր այս երկիրը ունեցած ըլլայ երբեք։

Ի՞նչ տխուր, ձախող և անհեռատես պայքար սակայն։ Հայ Նախարարին անձին վրայ՝ կարծես հայ տարրին դէմ ուխտուած հալածանք մըն է որ կը շարունակուի՝ ընդմիմի մը տակ որուն լաւագոյն առաքինութիւնը ցեղերու հաւասարութիւնը և համերաշխութիւնը պիտի ըլլար, այն «ցեղերու համերաշխութիւնը որուն դէմ մեղանչած ըլլալու» յանցանքով հայ թերթեր կը հարուածուին անխնայ, առանց շարժառիթի և առանց փաստի։ Այսպէս մտածելը մեր իրաւունքն է, և արդէն իրողութիւնները, առատ և յաճախադէպ, լիապէս կ'արդարացնեն այս մտածումը։ Իսլամ ամբոխը, այս անգամ արական և իգական, պայքարի մը կը հետեւի, որուն ալիքն և օմքեն չէ հասկցած, և կը հնազանդի միայն առհաւական արմատացած բնազդի մը, որուն համեմատ պէտք է անպայման մերժել ինչ որ իսլամական չէ, արհամարհել ու անիրաւ հռչակել։ Ի՞նչ դիւրին չահագործել այս կարգի մտայնութիւն մը։ Եւ սանկ անփառունակ չահագործութեան մը մէջ է որ իր ամբողջ փառքը կը փնտռէ օսմ. մամուլին լիտրներէն մէկը, Հիւսէին Ճահիտ պէյ, ցեղերու համերաշխութեան և օսմ. տարբերու հաւասարութեան այս եռանդուն քարոզիչը, որուն, ինչպէս իրեն հետեւող անգիտակից ամբոխին, աչքին փուշ եղած է Հայու մը նախարարի հանգամանքը։ Պէ՛տք է ուրեմն տապալել զայն։ Մի՞թէ անոր համահաւասար արժանիքով իսլամ կը պակսի։ Ի՞նչ իսլամ գլուխներ կան Խորհրդարանին մէջ, որոնք արժանաւորապէս պիտի բռնէին Նորատունկեանի մը ա՞ռաջը։ Օլ Բայք։

* * *

Այս առտուան թերթերուն մէջ, Ճահիտ-Նորատունկեան դատին համարատուութիւնը աչքէ անցունելով առաջին անգամ ուշադրութիւնս կը գրաւէ Նորատունկեանի փաստաբան Հիւսնի պէյին այն յայտարարութիւնը թէ դատախազը ետ կը կենայ իր 1000 ոսկի տուգանքի պահանջէն։ Մէկ հարուածով, մեծաչառաչ կը փլչի կ'ինայ հայրենասիրութեան այն լաստակերտը, որ այդ 1000 ոսկի տուգանքին վրայ սկսած էր կառուցուիլ այնքան խանդավառութեամբ։ Սելանիկցի Զիւպէյտա հանըմին և իր ընկերուհիներուն դառն յուսախաբութիւնը հեռուէն կը տեսնեմ։ Իսլամ կնոջ թունդ հայրենասիրութեան փայլուն ապացոյցը բերելու ծառայող այնքան հազուադէպ առիթ մը այսպէս ապարդիւնօրէն յո՞դս ցնդի։ Հապա օգուտը որմէ կը զրկուի օսմ. նաւատորմը։ Հապա բարոյական բրէսդիժը, որուն պիտի արժանանար իսլամ գեղեցիկ սեռը իր այս անակնկալ ժեստին շնորհիւ։ Հապա արձանագրութիւնը որ այս մեծ դէպքին համար պիտի ըլլար օսմ. պատմութեան մէջ։ Այս բոլորը մէկէն ջուրը կ'իյնան։ Ի՞նչ կսկծալի կատակ։ Երեւակայեցէք տագնապը բոլոր անոնց որ այս տուգանքին շուրջը հաւաքուած՝ հայրենասիրական առաքինութեան մը ցուցադրանքին կ'աշխատէին հեւ ի հեւ։ «Տուգանք չե՛մ ուզեր», կ'ըսէ յանկարծ Նորատունկեան, և բոլոր շարժումները, ամէն ձեւով և ուղղութեամբ, սառած կը մնան։

Այսուհանդերձ, իմ մտածումովս, ոչինչ կայ կորսուած. եթէ Զիւպէյտա հանըմ և իր ընկերուհիները հաւաքած են 1000 ոսկին, կրնան աւելի օգտակար բանի մը ծառայեցնել զայն. հանգանակութիւնը շարունակելով թող այդ գումարը հասցնեն աւելի կարեւոր քանակութեան մը, 4-5000 ոսկիի, անով թող հիմնեն աղջկանց կրթարան մը, Նորահաս իսլամ իգական սեռին ասրվելցնելու համար մո՛ւն, իսկական, ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը, որ մղոններով հեռի է իրենց ըմբռնած հայրենասիրութենէն։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԱՏԱՆԱՑԻ միւֆթին, տեղւոյն թուրք երեւելիներուն կողմէ հեռագիր մը ուղղելով ներքին գործոց Նախարարութեան, կը նկարագրէ կուսակալ ճէմալ պէյի այցելութիւնը Տամիդէին մանաճիւղին և ըրած սրտապնդիչ խօսքերը որոնք չատ լաւ ընդունելութիւն գտած են։ Այդ առթիւ թուրք երեւելիները կը խոստանան հայրենիքին փրկութեանը համար աշխատիլ և ցեղերու համերաշխութեան կապերը ամրապնդել։

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ իր երէկուան նիստին մէջ որոշեց հեռագրել Կիլիկիոյ Ս. կաթողիկոսին, ինչպէս նաեւ Հալէպ, Զէյթուն, Ներքին գործոց Նախարարին կողմէ Ս. Պատրիարքը Հօր տրուած պատասխանը Զէյթունի խնդրոյն մասին։

ԱՏԱՆԱՑԻ Նախորդ երկու պատուիրակները, Ասլանեան վարդապետ և Ս. էֆ. Սուլի երէկ Խառն Ժողովին ներկայացան և յանձնեցին իրենց տեղեկագրին Բ. և Գ. պրակները։ Ի մտոյ պիտի ներկայացնեն Դ. և Ե. պրակները։ Ժողովը շնորհակալութիւն յայտնեց։

ԱՒԵՏԻՍ ԷՖ. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆԻ երեսփոխանական ընտրութեան տեղեկագրին մէջ նշմարուած կարգ մը կէտերու լուսաբանութեան համար, Խառն Ժողովը որոշեց վաղուան Ազգ. Ժողովին ներկայացնել այդ խնդիրը, անոր մասին ըստ այնմ որոշում մը տալու համար։

ՊՈԼԻՍ գտնուող հաշուեպահանջ վարդապետները Երուսաղէմի Նորընծաիր տեղապահ Դանիէլ վարդապետէն կարգադրութիւն մը խնդրած էին իրենց գրաւուած գոյքերու մասին։ Տեղապահը պատասխանած էր թէ իր պաշտօնը տակաւին պաշտօնապէս հաստատուած չըլլալով, չէր կրնար բան մը ըսել։ Երէկուան Խառն Ժողովին մէջ տեղապահը Վարչութեան հաղորդեց այս խնդիրը, աւելցնելով թէ երբ ինքը Երուսաղէմ երթայ աշխատի գրաւուած գոյքերը ետ առնել։ Վարչութիւնը լսելով նաեւ Դանիէլ վրդ.ի նախապէս ըրած առաջարկները, լիազօր իշխանութիւն տուաւ անոր գործելու, պայմանով որ Վարչութեան կողմէ իրեն տրուած հրահանգները յարգէ։

ԱՏԱՆԱՑ.— Այսօրուան Ազատամարտի մէջ սա հեռագիրը կը կարդանք, օգոստոս 19 թուակիր. «Այսօր բանտարկուեցան չորս հանրնցի Հայեր, որոնք երկու ամիս առաջ բանտարկուած էին և յետոյ անպարտ արձակուած։ Ուրիշ չատ Հայեր կը փնտռուին։»

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։ Ա. Դատական նախարարը թէղթերով մը կը ծանուցանէր թէ Ազգ. Ժողովին կողմէ Երուսաղէմի Տեղապահ ընտրուած Տ. Դանիէլ Վ. Ցակոբեանի պաշտօնը հաստատուած է։ Ժողովը կարդաց նոյն թէղթերէն և տեղապահն ալ Ժողովին եկած ըլլալով, անոր հետ խորհրդակցութիւններ կատարեց վանական գործերուն մասին։ Բ. Ժողովը ուշադրութեան առաւ Կիլիկիոյ խնդրոյ առթիւ թէ՛ Կաթողիկոսէն և թէ Վիճակաց առաջնորդարաններէն եկած զանազան տեղեկագիրները և լսեց նաեւ այն տեղեկութիւնները, զորս հաղորդեցին Ս. Պատրիարքը և Ժողովին ատենապետը՝ Եպարքոսին և ներքին գործերու Նախարարին հետ իրենց կատարած վերջին բանակցութեանց վրայ և խորհրդակցելով այն միջոցներուն մասին զորս իրենց վիճակը կը պահանջէր ձեռք առնել, որոշեց կրկին նոր դիմումներ ընել։ Գ. Ժողովը կարդաց Դատական նախարարին մէկ պաշտօնագիրը, որով կը ծանուցանէր թէ իրեն օրինի հաստատուած է Կրօն. Ժողովի երեք անդամներուն պաշտօնը։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկի իր նիստին մէջ նկատողութեան առաւ կարգ մը գրաւուած հոդերու, առանգուած կիներու, և Կիլիկիոյ մէջ եղած ձերբակալութիւններու խնդիրը և որոշեց թագրիրով մը դիմել կառավարութեան, որպէս զի, փութով այս խնդիրները կարգադրուին, որովհետեւ այսպէսով արտագաղթը մեծ համեմատութիւններ պիտի առնէ։

ԵՍՏԵՍՆ ԱՆԱՆԳՐՈՒՄ

ՀԱՆԵՒ, 1 սեպտ.— Եւրոպական պահակաշարը այս առտու հեռացաւ Հանեայի բերդէն։ Պաշտպան տերութեանց նաւատորմիղը Սուտայի ծովախորշը մեկնեցաւ։

ԲԱՐԻԶ.—Նիւ-Եորքէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ յեղափոխական շարժում մը առաջ եկած է։ Կառավարական զօրքերը միջամտած ըլլալով՝ չփոթութիւններ ծագած են։ Մէկ քանի մեռեալ և բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

ՄՕՆԹԷՐԻՕ (Մէքսիկա).— Արտակարգ ոգողումի մը հետեւանքով՝ 2000 հոգի խեղդուեցան։ Նիւթական վնասը 120 միլիոն մարքի կը հասնի։

ՄԱՏՐԻՏ.— Երէկ, կռիւ մը տեղի ունեցած է Սպանիացիներուն և Ռիֆցիներուն միջեւ։ Այս վերջինները պարտուած են, մեծ կորուստներ կրելով։ Մօլլա Հաֆիտ բանակցութեան մտած է Սպանիացիներուն դէմ թշնամութիւնները դադրեցնելու համար։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,	Օգստ. 19/1 Սեպտ.
Օսմ. Գանս. Միջակալ 4 %	Ս. Ա. 103 33½
Ղաֆնէն բարձր գին	» 103 38
Ղաֆնէն վար գին	» 103 32
Բուսմէի Երկաթուղի գոց	Ֆր. 177 37
Ղաֆնէն բարձր գին	» 177 75
Ղաֆնէն վար գին	» 177 —

ԳՈՅՈՒՄ,	Օգստ. 20/2 Սեպտ.
Օսմ. Գանս. Միջակալ 4 %, Գ.Հ.	Ս. Ա. 103 33
» » » Ժամկ 5ին	» 103 33½
Բուսմէի Երկաթուղի	Ֆր. 177 —
» » Ժամկ 5ին	» 177 —
Գարտի Կ. Գալաց	» 434 —
Ամաս. Եզնիկ. Գարաթ.	Ռ. ոսկի » 523 —
» » »	Ռ. ոսկի » 520 —
» » բժշկարան	Ֆ. Ֆ. 14 55
Ներքեւեր Խաչրեմ	» — —

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԴՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

1. Համառ. Օսմ. Պտմ. (Բ. Տիպ). 2.50
2. » Ընդհ. Պտմ. Արեւել. Հին Ազգաց, Ցունաց և Հռոմայեց. 6
3. Համառ. Պտմ. Միջին Դարու և Նոր Ազգաց (Միջին և Բարձր դասընթացք). 7
4. Պատկերազդ. և քարտիսաւոր Աշխարհ. Տարբ. դասընթ. (Բ. Տիպ). 3
5. Պատկ. Բն., Բաղ. և Ուսմն. Աշխարհ. Միջին դասընթ. (Ե. Տիպ). 4
6. Պատկ. Բն., Բաղ. և Տնտ. Աշխարհ. Բարձր. դասընթ. (Դ. Տիպ). 6

Մամլոյ ներքեւ

Պատկերազարդ Համառօտ Ժամանակագիր Պատմ. (Միջին և Բարձր. դասընթ.)

Հանրածանօթ մասնագէտ-հեղինակին բազմաթիւ տպագրութիւններով գնահատուած սոյն ընտիր դասագիրքերը կը գտնուին բոլոր գրավաճառաց քով։ Վերջնական զեղչ՝ % 20։

ՄԵԾ ՄԹԵՐՔ

ՔՈՍԹԻՄՆԵՐՈՒ
ԲԱՐՏԵՂԻՆԵՐՈՒ
ԲԱՆԹԱՎՕՆՆԵՐՈՒ
ՕՐՈՒԱՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆ

ԹԻՐԻՆԿ

ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ
ՂԱԼԱԹԻԱ

ՏԷՐՈՒՊԷԻ ԷՔՍԹՐԱ ՄՈՄԵՐ

Տէրուպէի էքսթրա ընտիր մոմերը գնեցէք, որոնք ո՛չ ծուխ կ'արձակեն և ո՛չ կը վազեն։ Այդ մոմերուն պատրաստութեան համար մեծ խնամք տարուած է։ Գինն ալ աժան է։ Կը ծախուի գլխաւոր խանութպաններուն և Պոլսոյ, Բերայի ու Ղալաթիոյ մեծ վաճառատուներուն քով։ Վաճառման կեդրոնատեղին է Պալըգ Բազար, Նէվշէհիր խան, թիւ 9, Բօրլոզլու և ընկերութեան մօտ։

Ընդհանուր գործակալ
75—16 Ս. ԱՄԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇԻՐԲԷԹԻ ԽԱՑՐԻՃԼ

Ազդ.— Սուլթանին Պրուսա ուղեւորութեան առթիւ, Շիրբէթի մասնաւոր երթեւեկ մը հաստատած է Կ. Պոլսոյ և Մուսանիոյ միջեւ։ Այդ երթեւեկին յատկացուած է 46 թիւ շոգենաւը, որ կայսեր Պրուսա բնակած միջոցին, ամէն առտու, ժամը 2ին (Ը. Թ.) Դալաթիոյ քարափէն ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Մուսանիա, և հանկէ պիտի մեկնի իրիկուան ժամը 9ին։ Եթէ ճամբորդները շատ ըլլան, ուրիշ շոգենաւ մըն ալ պիտի յատկացուի։ Երթուդարձի տոմսակը 40 ղրուշ է առաջին կարգի համար, 25 ղրուշ՝ Բ. կարգի համար։ Առաջին օրը գնուած տոմսակ մը կրնայ ընդունուիլ երկրորդ և երրորդ օրն ալ։ 3—2

PHŒNIX ASSURANCE LD. Co

"ՖԻՆԻՔՍ,,

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆԴՈՆ 1782ԻՆ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ

ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.

Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ
Ա.Նգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և վնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան նշանաբանն եղան է
ՈՒԴՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է առաւել քան 27000000 անգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիքթորիա խան, Պանկ Օթոմանի մօտ,
Դալաթիա։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 ֆր.
ՎՃՍՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
8,000,000 ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3,700,000 ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՆԵՐ

Գալաթիա, Ֆ. Պոլիս (Դալաթիա Ն Գալաթ), Մանչեսթր, Սկիւտարի եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամքով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ եւ Ասիոյ և Եգիպտոսի հրամայագրերուն, ինչպէս նաև միւս բոլոր քաղաքներուն վրայ գրուած փոխանակագիրներ։ Զանազան հաշիւներ կը բանայ։ Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակայնանական հրամանները կը կատարէ եւրոպական բոլոր կրամայագրերուն վրայ։ Զանազան ուղղութիւններ կը հոգէ Թուրքիոյ եւ արտաքսանաքի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես

վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան սոյն պայմանաժամերով։ Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարուի յատուկ պայմանագրով։ Պանք ազ Սալանիք փոքր վճարումներու համար ալ Թնդայգական Մնացուածք մը ունի, շատ հաճոյակատար պայմաններով։

ՏՕՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ
ՀԻԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեւէջարականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած տաք օդի, տիտանոսօքսիդի, պուճոքսօքսիդի, հօզոնակսօքսիդի ու ամէնէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խժալը ու ականջի, քիթի, բերանի, կոկորդի ու խուչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տգեղութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելապէս կը չակէ նորահնար գործիքով մը, որուն շնորհիւ բաղում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղոց կոկորդի նշիկները (պատէմիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքով։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պանճէկդարու, Համիտիյէ սէպիլի դէմ, Աբիկ Իւթիւճեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թաքսիմ, Ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 50—18

ԴԻՄԵՑԷՔ

Ս. ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Առաջնակարգ վաճառատուն զգեստեղէնի՝ Արեւելքի մէջ։

Միակ հայթայթիչ Ուօք Օվըր ամերիկեան ճշմարիտ կօշիկներու։

Հապիկ համբաւաւոր վաճառանիշով գլխարկներ։

Պոնէթերի անգլիական և ֆրանսական ճամբորդութեան և պերճանքի առարկաներ,

Հայլն, Հայլն, Հայլն։

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՑԵ ՏՈՒԱՒ ԹԷ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

իմնցնի կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մրն է տղոց եւ ցկարակազմներու համար։ 50—19

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳ. ԸՆԿ.

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՑՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրկ, իր մասնաւոր շենքին մէջ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխ, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	187,322,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	581,115,000 »
1908 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	83,232,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Աղաբեան Խան Վօյվոտա, Գալաթիա։

Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլսիզղատէ խան, Աչբը Էֆէնտի Ճատէսի, թիւ 26

Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻԻՐՄԻԻԶ 11

ԼԱ ՄԻՒԹԻՒԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԷ ԿՕԼՕՆԻ

La Mutuelle de France et des Colonies

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պանք տը Ֆրանսի մէջ աւանդ ձգուած 70 միլիոն ֆրանք

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՈՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
Կ'ԸՆԴԱՅԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, և ԴՐԱՄՕԺԻՏ ու ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԷՌ Կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆԿԷՆ սկսեալ։
ԿԸ ՁԵՏԵՂԷ	ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յաճախորդներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժեթուղթերու վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆ-ՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	735,583,800 ՖՐԱՆԿԻ, մինչև 1908 դեկտ. 31 իր երկու ճիւղերուն մէջ։ ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Տիւիրմեն խան, Գալաթիա

Ընդհ. Տնօրէն Ի. Ս. ՏԱՆՏՐԻԱ

Փոքրառու և գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՊԱՆՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ	Ֆր. 9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ	» 142,750,009

ՊԱՆՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի և այլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԼՕՖ եւ ԸՆԿ
Պալիս, Անանիատիս խան

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.—Ելմտական 1325 տարուան սեպտեմբեր ամիսը մտնելուն ըլլալով, որ երկրորդ վճարման առթիւ ոգելից ըմպելիի տուրքին, Թողեալ Հասոյթներու վարչութիւնը կը յիշեցնէ Կ. Պոլիս հաստատուած ոգելից ըմպելի վաճառողներուն թէ, կանոնագրին 14րդ յօդուածին համաձայն, պարտին օգոստոս ամսուան մէջ ստանալ վաճառման արտօնագիրը՝ հատուցանելով տուրքը։ Ցիշեալներուն կը ծանուցուի որ, այդ կանոնագրին 10րդ յօդուածին վերջին հատուածին համաձայն, պէտք է դիմեն ոգելից ըմպելիներու կեդր. տնօրէնութեանց Պոլսոյ մէջ և Արնաւուտքէօյի, Սարբեարի, Պէյքօզի, Սկիւտարի, Գատրքէօյի և Գուվգարուի գործակալութեանց, նորոգելու համար իրենց վաճառման արտօնագիրները։ Անոնք որ սեպտ. 1էն առաջ թէղքերէ չառած ոգելից ըմպելի կը ծախեն՝ օրինական տրամադրութեանց պիտի ենթարկուին՝ օգոստոս ամիսը աւարտելուն պէս։

10—5 Ընդհ. Տնօրէնութիւն

ՕՍՄ. ԿԱՑՍ. ՊԱՆՔԱ

Ազդ.— Ծախու են 24 ձիու ուժ ունեցող քարիւղաշարժ մօթէօրներ, որոնք շատ լաւ վիճակի մէջ կը գտնուին։ Անոնք որ կ'ուզեն գտնել այդ մօթէօրները, պէտք է դիմեն Օսմ. Կայս. Պանքային մատակարարական ճիւղը, Գալաթիա։ 5—12

* * *

Ազդ.—Բօնսօլիտէի 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի որ պայմանաժամը 1903 սեպտ. 1/14ին աւարտող պարտաթղթերուն կտրօնները, ինչպէս նաև 1894 սեպտ. 1/14ի 9րդ վիճակահանութեան մէջ ամօրթի չտեսած պարտաթուղթերը եթէ չներկայացուին մինչեւ յառաջիկայ օգոստ. 31/13 սեպտ. ջնջուած պիտի համարուին։

Կ. Պոլիս 18 օգոստ. 1909 14—5

ՄՕՍ

ՇՈՓԵՆԱՒՈՒԱԾԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. կարգի	Բ. կարգի
ՍԷԴԻ	ՆԱԳՈՕԲԻՍ
ՄԻՆԻՍ	ԷՄԷՑՍԻՍ
ՐԱՓՍԻՍ	ՊՈՒԶԻՐԻՍ
ԹԷՑՊԸՐ	ՄՕԷՐԻՍ
ՆԱՐՊՕՆ	ՖԱՑԷԼԻ
ՆԱՎԱՐԻՆ	ՖԱՐՕՍ
	ԹԻՊՕ

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կին համբորդներու համար տեսչուհի ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն, բայց տեսչուհի չունին։ Սդեր.

Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ Ս. կարգի գինն է 15
» » Բ. » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ ապրանքները Դալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ. Ճ. Վ. ՈՒԻԹՕՒ, և Ընկ.
Գործակալ.—Ուիթոլ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս

ՃԷՑՄ ՄՕՍ ԸՆԿ.

31 Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

—Այո՛, տէր, պատասխանեց Սկիպիոն, ուշադրութեամբ դիտելով իւաքանչիւր սաղաւարտի ներսի կողմը։

—Լա՛ւ, դաշոյնները տո՛ւր։

Սեւամորթը անոնց մէջքը կապեց կաշիէ թեփաղարդ գօտի մը, ուրկէ վար կը կախուէր լայն դաշոյն մը՝ փայլուն պատեանի մը մէջ դրուած։

—Սաղաւարտս դի՛ր, բաւ Օքսիւս։

Դիտունին գլուխը իսկոյն անհետացաւ պղինձէ շրջանակին մէջ։ Սեւամորթը մայեային օձիքը տեղաւորեց սաղաւարտին եզերքը։ Յետոյ պտուտակները սեղմեց։ Այն ատեն զօրաւոր ձայն մը թնդաց, որ կ'ըսէր.

—Ֆիլպէր, ձայնս կը լսո՞ս։

—Այո՛, Օքսիւս, պատասխանեց կրօնաւորը։ Հեռաձայնդ լաւ կը բանի՞։ Լսեցի՞ր բաւս։

—Այո՛, կրկնեց ձայնը։

Ֆիլպէր նշան մը բրաւ Սկիպիոնի։ Վայրկեան մը յետոյ՝ Ֆիլպէրի գլուխը բանարկուած էր սեւաթեփ սաղաւարտի մը մէջ։

Առաջինէն աւելի զօրաւոր ձայն մը բարձրացաւ աշխատանոցին մէջ.

—Օքսիւս, կը լսե՞ս ձայնս։

—Կը լսեմ։ Իսկ դո՞ւն։

—Ես ալ։ Ամէն ինչ կատարեալ է...։ Սկիպիոն, գնա՛։

Սկիպիոն խոնարհութիւն մը ընելով դէպ ի դուռ ուղղուեցաւ, բացաւ դայն ու անհետացաւ։

Այն ահագին բեռին պատճառաւ, որ կը ճնշէր ոտքերուն վրայ, Օքսիւս դժուարաւ մօտեցաւ աղդանչան-սեղանին և շարժման մէջ դրաւ անագապղինձէ դրան մեքենականութիւնը, ամէնուն առջեւ փակ մնացած միշտ։ Յետոյ Ա դիրքով թիւ 1 առեղին վրայ կոխեց։ Յետոյ թիւ 2 առեղին վրայ դրաւ մատը։

Այն ատեն, երկու մարդոց միջեւ, ոտքերնուն տակ, կլոր ու սկղբան անտեսանելի կախուլ մը վեր ելաւ անաղմուկ, երեւան բերելով բոլորշի հոր մը, ուր անշարժ ջուրի սիւռոց մը կը վէճավեր, եղերքի մակերեսին հաւասար գրեթէ։

Օքսիւս և Ֆիլպէր հորին եղերքը նստան, իրենց սրունքները երկարեցին ջուրին մէջ և վար սահելով անհետացան։ Ցանկարծ անշարժութեան մատնուեցան. իրենց ոտքերը կը հանդչէին տպառաժի մը յատակին վրայ։ Հակառակ տիրող մթութեան, Օքսիւս ձեռքը դրաւ բիւրեղէ առարկայի մը վրայ, որ հորին միջնորմին վրայ հաստատուած էր, կէս բոլորակ մը ձեւացնել տալով անոր. կափուլը գոցուեցաւ վերէն։ Երեսուն երկվայրկեան անցաւ, և անա դուռ մը բացուեցաւ ջուրին մէջ խորասուզուողներուն առջեւ. երկուքը մէկանց՝ հորէն անցան տեսակ մը սրահ, ջուրով լեցուն, ուր չլացուցիչ լոյս մը կ'արձակէին կամարէն յարակից ելեկտրական լամբարները...։

—Հայրս և տէրս, բարի՛ եկաք, գոչեց ձայն մը, որ արձաթէ արտակարգ հնչականութիւն մը ունէր։

Ու երիտասարդ մը ձեռքը երկարեց Ֆիլպէրի և Օքսիւսի։

Ինչպէս նկարագրելու է այդ ցնորական տեսակցութիւնը։ Ընդծովեայ անձաւի մը ջուրին մէջ տեղի ունեցած էր այդ տեսակցութիւնը, երեք մարդոց միջեւ, որոնց երկուքը կրնային չնչել, խօսիլ և լսելի ընել իրենց ըսածը, չնորհիւ իրենց սաղաւարտներուն կատարելագործումին, իսկ երրորդը, ծագումով մարդ ծնած, բայց ձուկ եղած էր, առանց դադրելու մարդ ըլլալէ, չնորհիւ անանամարդկային պատուաստի դիտութեան, որուն ստեղծիչը և գործադրիչն էր Օքսիւս։

Այն երիտասարդը, որ յարգական դիրքով մը կեցած էր երկու սուղակներուն առջեւ, միջին հասակ մը ունէր նուրբ և ներդաշնակ ձեւերով. մերկ կ'երեւար սա պատճառաւ որ արծաթէ թեփերով մայիոն շատ լաւ կը կաղապարէր իր անդամներուն և մարմնոյն չրջագիծերը՝ ոտնամատէն մինչեւ արմունկին սկզբնաւորութիւնը. թեփերը կանգ կ'առնէին դունչին տակ և ծնօտներու կորութեան կը հետեւէին մինչեւ ականջներուն ետին, անհետանալու համար կարճ մազի մը խուրձերուն տակ, որ կապտորակ սեւութիւն մը ունէր և գառուղ էր, ջուրին մէջ դանուելով հանդերձ։ Այդ տարօրինակ արարածը չէր կրեր բիւրեղէ այն դիմակը, որով իր դէմքը ծածկուած էր առջի օրը, աւազանին մէջ երեւան եկած ատեն։

Ան ցոյց կուտար իր նուրբ մորթը, որ մերկ էր, թափանցիկ ժժգունութեամբ ու մարգարտափայլ. նաեւ վայելուչ և ուղիղ էր քիթը, լոսորագոյն չրթունքները՝ հիանալի ու աղդու ձեւով. անբիծ ճակատի մը ներքեւ՝ իր անհուն, սեւ ու երփնապակի պէս փայլող աչքերը իմացականութեամբ և աղնիւ հպարտութեամբ կը փղփղէին...։ Բերանը բացած և գոցած էր, բնականօրէն խօսելու համար ցամաքի վրայ ապրող մարդու մը պէս։ Ժպտած միջոցին ցոյց կուտար նուրբ, սեղմ և չլացուցիչ ճերմակութեամբ ակռաներ։

(Շարունակելի)

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.—Թողեալ Հասոյթներու վարչութիւնը կը ծանուցանէ Պրուսայի Շերամաբուծական վարժարանի աշակերտներուն թէ այդ հաստատութեան բացումը տեղի պիտի ունենայ 1909 սեպտ. 7/20ին։ Աշակերտները կը հրաւիրուին անպատճառ վարժարան ներկայանալ յիշեալ թուականին։ 5—3

4/17 օգոստ. 1909

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆ